

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองฮี อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดังต่อไปนี้

1. วินัย

1.1 ความหมายของวินัย

1.2 ความสำคัญของวินัย

1.3 ประเภทของวินัย

2. ความรับผิดชอบ

2.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

2.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

2.3 ประเภทของความรับผิดชอบ

3. การเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน

3.1 คุณลักษณะของความมีวินัยในตนเอง

3.2 รูปแบบการเสริมสร้างความมีวินัยให้แก่นักเรียน

3.3 วิธีการเสริมสร้างวินัยให้แก่นักเรียน

3.4 การเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน

3.5 ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6. บริบทของโรงเรียนบ้านหนองฮี

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วินัย

ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายที่เห็นว่ามีค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับวินัยที่มีอยู่ประจำตัวของ บุคคลแต่ละคนทั้งนั้น และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับวิจัย ดังนี้

1. ความหมายของวินัย

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของวินัย ไว้ดังนี้ การที่บุคคลจะมี วินัยนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยา และสังคมวิทยาเชื่อว่าต้องมีพื้นฐานมาจากวัยแรกเริ่มของชีวิต วินัย ในตนเองเป็นลักษณะที่มีความสำคัญต่อการแสดงออกทางจริยธรรม และคุณธรรม จาก การศึกษาความหมายของวินัยมีดังนี้

ศาสตราจารย์ บั้วศรี (2522 : 66) กล่าวว่า วินัย หมายถึง การมีความเคารพซึ่งกันและ กันโดยทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งกาย วาจา และความคิด

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุต โต) (2542 : 8) ได้ให้ความหมายของวินัย คือ ระบบ ระเบียบทั้งหมดของชีวิตและสังคมมนุษย์ซึ่งจะตั้งอยู่ได้ดีเป็นผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความเข้าใจ พื้นฐาน คือ ต้องมองวินัยโยงกับธรรม (ธรรม คือ ความจริงของสิ่งทั้งหลายที่มีความเป็นเหตุ เป็นปัจจัยของสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นโดยเป็นเหตุผลแก่กัน) วินัยจึงมีที่มาจากกฎธรรมชาติที่นำมา วางเป็นกฎในหมู่มนุษย์

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1077) ได้ให้ความหมายว่า วินัย หมายถึง ระเบียบ แบบแผน และข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ เช่นวินัยทหาร ทหารต้องยึดมั่นในวินัย

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 8) ให้ความหมาย ของวินัยไว้ว่า วินัยหมายถึง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของ โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

ไพฑูริย์ หงษ์แพง (2549 : 18) สรุปได้ว่า วินัยหมายถึงกฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับที่สังคมหรือบุคคลกำหนดขึ้นอย่างสอดคล้องกันอยู่บนพื้นฐานของความพึง พอใจของทุกคนในสังคมและเมื่อปฏิบัติร่วมกันแล้วจะนำมาซึ่งสันติสุขของสังคม

จิรพันธ์ วรรณศิริ (2550 : 10) สรุปได้ว่าวินัยหมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง กติกาต่างๆที่กำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติของผู้ที่อยู่ในสังคมให้ปฏิบัติตามอยู่ ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขของตนเองและสังคม

บุญชู ดอกแก้ว (2551 : 11) สรุปได้ว่าวินัยหมายถึงจิตสำนึกส่วนที่มากกระตุ้น ควบคุมบุคคลให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือสังคมกำหนดขึ้นหากบุคคลใดขาด

จิตสำนึกส่วนนี้ บุคคลนั้นจะไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ตนเองหรือสังคมได้กำหนดไว้เลยจึงเรียกว่า “ไม่มีวินัย” ซึ่งจิตสำนึกดังกล่าวสามารถที่จะปลูกฝังให้เกิดขึ้นเองได้

โสภพร เสนีย์โสทร (2551 : 20) สรุปได้ว่า ความมีวินัยหมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบของสังคมใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและใช้ควบคุมความประพฤติของคนเพื่อให้สังคมอยู่ด้วยความสุข

ชมพร จับใจนาย (2551 : 13) สรุปได้ว่า วินัยหมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมทั้งกาย วาจา ใจของตนเองให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมด้วยความเต็มใจ โดยไม่ต้องมีการลงโทษ หรือเกิดการถูกบังคับจากอำนาจภายนอกและความหมายอีกนัยหนึ่งคือระเบียบ หรือกฎข้อบังคับที่กำหนดขึ้นภายในกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้สังคมหรือองค์กรนั้นปฏิบัติตาม ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามก็ถือว่าประพฤตินอกวินัยเช่นการประพฤตินอกวินัยของข้าราชการหรือการกระทำผิดวินัยของสถานศึกษา

ไสว รินทราช (2552 : 12) สรุปได้ว่า วินัยหมายถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีอยู่ในตนเองของคน que แสดงพฤติกรรมออกมาให้อยู่ในกรอบ กฎ ระเบียบ แบบแผนของสังคม โรงเรียน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคม รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบกติกาของสังคมไม่ทำอะไรตามใจตนเองโดยคำนึงถึงเหตุผลและมีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

คมศิลป์ วงศ์พรมษา (2554 : 21) สรุปได้ว่าวินัยหมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือบังคับพฤติกรรมของตนเองให้เชื่อฟังและประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผนอันดีงามต่างๆ ที่สังคมยอมรับ โดยตนเองมองเห็นคุณค่าที่จะกระทำเพื่อให้เกิดผลดีต่อตัวเองและสังคมส่วนรวม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบ แบบแผน และข้อบังคับของสังคม โรงเรียน และประเทศชาติ ดังนั้นการพัฒนาการส่งเสริมวินัยให้แก่นักเรียนจึงครอบคลุมถึง การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีความประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ แบบแผนและข้อบังคับของ โรงเรียนและสังคมและประเทศชาติได้อย่างเหมาะสมที่ได้นับัญญัติไว้ เพื่อความเป็นระเบียบ และความสงบสุขของสังคมและประเทศชาตินั้นๆ

2. ความสำคัญของการมีวินัย

ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยไว้หลายท่านดังนี้

จิรนนท์ วรรณศิริ (2550 : 11) สรุปได้ว่า วินัยเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การอบรมคนให้เป็นผู้มีระเบียบจะช่วยส่งเสริมปลูกฝังคนในสังคมให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ

สามารถควบคุมตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ วินัยยังมุ่งที่จะให้การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมในอันที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ นอกจากนี้ วินัยยังมีความจำเป็นสำหรับปฏิบัติตนของบุคคลในกลุ่มเพราะสมาชิกของกลุ่มจะต้องควบคุมตนเองและร่วมมือกับผู้อื่น

เชาว์ มณีนวศ์ (ม.ป.ป. : 168) สรุปความหมายว่า วินัยช่วยให้นักเรียนควบคุมดูแลตนเองและสังคมส่วนรวมได้ด้วยความสะดวก สุข เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการเล่าเรียน การทำงาน ช่วยนำคนไปสู่การ ทำความดี ความเจริญ เว้นข้อห้าม ทำตามคำสั่งบางประการ เพิ่มพลังในการทำงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สังคมเป็นสุขร่มเย็น

ทินกร นาสว่าง (2551 : 16) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีวินัยในตนเอง อาจสรุปได้ว่าวินัยในตนเองเป็นวินัยที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ เพราะวินัยในตนเองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และสังคมในทุก ๆ ด้าน ประเทศใดที่ผู้คนมีวินัยในตนเองมาก ประเทศนั้นย่อมมีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ดังนั้น การปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเองควรต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อให้ซึมซับเป็นนิสัย เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ย่อมนำผลจากการที่มีวินัยในตนเองไปพัฒนาตน พัฒนาชุมชนตลอดจนพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรืองเท่าทันนานาอารยะประเทศ

ชมพร จับใจนาย (2551 : 14) สรุปได้ว่า ความสำคัญของวินัยทำให้นักคนสามารถบังคับหรือควบคุมความประพฤติของตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจและทำให้นักคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลถึงความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะวินัยที่เกิดจากจิตใจที่รู้สึกผิด ชอบ ชั่ว ดี สามารถบังคับใจตนเองได้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะต้องพัฒนาให้เกิดกับนักเรียนหรือสมาชิกของสังคม เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

สุเทพ เบ็ญจวิไลกุล (2551 : 12) สรุปได้ว่า ความมีวินัยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝัง เพื่อควบคุมตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัย กฎเกณฑ์จากภายนอกมาบังคับ สามารถประพฤติไปในทางที่ถูกที่ควรซึ่งจะเป็นผลทำให้ความเป็นอยู่ในสังคม ตลอดจนบุคคลเป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้น

โชคชัย สาลีวงษ์ (2552 : 18) สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการทำงานจะขึ้นอยู่กับพลัง 2 อย่างคือ แรงงานกับวินัย แรงงานเป็นพลังกายภาพซึ่งประกอบไปด้วยพลังกายและพลังสมอง ถ้าหากข้าราชการร่างกายไม่สมบูรณ์ ไม่แข็งแรง สมองไม่ดี ไม่มีความรู้ ไม่มีความสามารถการทำงานก็จะไม่มีประสิทธิภาพถึงแม้คนนั้นจะมีร่างกายสมบูรณ์ มีความรู้

ความสามารถเพียงใดก็ตาม แรงงานมีก็จริง แต่ถ้าไม่มีจิตใจที่จะทำงาน ไม่มีคุณธรรมงานที่ทำนั้นก็ไม่มีประสิทธิภาพ จิตใจที่ทำนั้นเรียกว่าพลังใจ ส่วนคุณธรรมนั้นขอเรียกว่า พลังธรรม เพราะฉะนั้นประสิทธิภาพในการทำงานก็ต้องขึ้นอยู่กับพลังกายภาพและพลังจิตภาพประกอบกัน พลังกายภาพนั้นเมื่อปลดปล่อยออกมาเป็นแรงงาน พลังจิตภาพนั้นปลดปล่อยจากคนออกมาเป็นวินัย

ไสว รินทรราช (2552 : 15) สรุปได้ว่า การเสริมสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับเด็กมีความสำคัญในฐานะที่เป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้ วิธีการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของสังคมของเขาเพื่อให้มีพฤติกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่นด้วยการสร้างวินัยในตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เขาได้กระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับ เพื่อเขาจะได้มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นและจะต้องเป็นสิ่งที่เขารู้สึกพอใจด้วยเช่นกัน

สรุปว่า การมีวินัยในตนเองมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะวินัยในตนเองมีความสำคัญทั้งต่อการพัฒนาตนเอง สังคมและพัฒนาประเทศชาติเพราะวินัยจะช่วยควบคุมดูแลให้บุคคลนั้นประพฤติที่สิ่งที่ถูกที่ควรและเป็นการป้องกันไม่ให้ไปก้าวก่ายในสิทธิของผู้อื่น เพราะวินัยในตนเองมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมคุณภาพและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน ประเทศใดที่มีคนที่มีวินัยในตนเองสูงมากประเทศนั้นจะมีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านและนำมาซึ่งความสงบสุขสันติสุขให้กับสังคมและประเทศชาติในที่สุด

3. ประเภทของวินัย

ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

พินัส หันนาคินท์ (2542 : 153) ได้กล่าวถึงวินัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการรู้จัก

ปกครองตนเอง การกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติ คือนักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วินัยเฉียบขาดแบบทหาร คือ การใช้ความกลัวเป็นเครื่องมือ ทั้งนี้เพราะ

นักเรียนทำความดีเพราะกลัวถูกลงโทษวินัยชนิดนี้ตรงกับสุภาษิตที่ว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” ซึ่งเมื่อนักเรียนทำดีจนเป็นนิสัยแล้วต่อไปภายหน้าจะดีนิสัยไม่ทำความชั่วแต่ก็มีผู้ไม่เห็นด้วยโดยอ้างว่าเป็นการผิดหลักการประชาธิปไตย

2. วินัยแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน

แนวคิดนี้ถือว่า เมื่อนักเรียนได้ทำสิ่งที่ตนสนใจแล้ว ปัญหาเรื่องวินัยก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่โรงเรียนจะใช้เพื่อแก้ปัญหาของนักเรียน

3. วินัยที่เกิดจากการรู้จักความรับผิดชอบ และเกียรติของตนเอง มี

จุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีความประพฤติดี โดยพยายามสร้างให้นักเรียนนับถือเกียรติของตนรู้จัก รับผิดชอบต่อการรักษาเกียรติตนนั้น

การแบ่งประเภทของวินัย โดยยึดผู้ประพฤติปฏิบัติตามวินัยเป็นสำคัญ แบ่งได้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ (ทิวาวรรณ แสงพันธ์, 2544 : 11)

1. วินัยสำหรับตนเอง คือ กระบวนการ หรือวิธีการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยตนเองเป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางที่เลือกไว้ วินัยประเภทนี้เป็นวินัยที่เราดำเนินไปตามทางที่เรามุ่งหมายไว้ วินัยสำหรับตนเองนี้เป็นวินัยขั้นเลิศที่ทุกคน ควรสร้างขึ้นสำหรับบังคับพฤติกรรมของตนเอง การสร้างวินัยสำหรับตนเองนั้นทำได้หลาย อย่าง เช่น

2. วินัยสำหรับหมู่คณะ คือ การใช้ระเบียบข้อบังคับเป็นเครื่องมือในการรักษา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้สมาชิกทุกคนในหมู่นั้นปฏิบัติตาม หรือควบคุม พฤติกรรมของหมู่นั้นนั้นให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่หมู่คณะตั้งไว้ เช่น วินัยในสถานศึกษา วินัยทหาร วินัยตำรวจ วินัยของสงฆ์ วินัยข้าราชการ และพลเรือน และวินัยข้าราชการครู เป็นต้น วินัยของแต่ละหมู่คณะนี้ย่อมแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของหมู่นั้นๆ ถึงอย่างไรก็ตามวินัยหมู่คณะนี้จะต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตยเป็นสำคัญ คือ มีความ สัมพันธ์ คารวะธรรม และปัญญาธรรม

ไพฑูริย์ หงส์แพง (2549 : 19) สรุปได้ว่าประเภทของวินัยแบ่งออกเป็น

2 ประเภทคือ

1. วินัยภายนอก (External Authority - discipline)

2. วินัยในตนเอง (Self - discipline)

จิรนนท์ วรรณศิริ (2550 : 13) สรุปได้ว่า ประเภทของวินัยมี 2 ประเภทคือวินัย ในตนเองและวินัยทางสังคมหรือส่วนรวม วินัยทั้ง 2 ประเภทนี้จะช่วยส่งเสริมให้บุคคล สามารถประพฤติตนอยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายของสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

บุญชู ดอกแก้ว (2551 : 11) สรุปได้ว่าวินัยมี 2 ประเภทคือ วินัยในตนเองโดย ไม่มีผู้ใดบังคับและวินัยที่เกิดจากอำนาจของหมู่คณะหรือสังคม

ไสว รินทรราช (2552 : 16) สรุปได้ว่า วินัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ๆคือ

1. วินัยในตนเองซึ่งเป็นจิตสำนึกภายในตนเองทำให้สามารถควบคุมจิตใจและพฤติกรรมของตนเองได้
2. วินัยทางสังคมซึ่งเป็นวินัยที่เกิดจากการควบคุมของอำนาจภายนอกส่งผลต่อการควบคุมจิตใจ และพฤติกรรมของบุคคลเช่น การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย เป็นต้น

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วินัยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. วินัยสำหรับตนเอง เป็นกระบวนการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยตนเองเป็นผู้กำหนดการกระทำที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมนั้นๆ
2. วินัยทางสังคมหรือสำหรับหมู่คณะ เป็นกระบวนการทางสังคมหรือหมู่คณะที่กำหนดขึ้นเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของหมู่คณะเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตาม เช่น การใช้ระเบียบข้อบังคับเป็นเครื่องมือในการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะนั้น ให้บรรลุตาม ความมุ่งหมายที่สังคมหรือหมู่คณะตั้งไว้

ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่บุคคลแต่ละคนพึงปฏิบัติให้เกิดเป็นความเคยชิน เพื่อสร้างนิสัยที่ดีในการปฏิบัติทั้งงานของตนเองและสังคมด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบดังนี้

1. ความหมายของความรับผิดชอบ

การมีวินัยในตนเองนั้น สามารถปรับปรุงพฤติกรรมในการแสดงออกให้เกิดการมีความรับผิดชอบในตนเองจากความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียรละเอียดรอบคอบ เอาใจใส่ต่องาน เคารพกฎระเบียบและยอมรับผลการกระทำของตนเองมีนักวิชาการได้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2520 : 376-388) ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า หมายถึงยอมรับรู้แล้วตอบสนอง ไม่ใช่เพียงแต่คิดอยู่ในใจ ต้องเป็นการยอมรับแล้วตอบสนอง คือการตอบสนองต่อสิ่งต้องกระทำ

ทิวาวรรณ แสงพันธ์ (2542 : 25) กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึงการเอาใจใส่และปฏิบัติงานที่ตนได้รับมอบหมาย รวมทั้งงานในหน้าที่ของตนเองให้ประสบความสำเร็จทันตามเวลาที่กำหนดไว้อย่างดีที่สุดด้วยความขยันขันแข็งและความเพียรพยายามเพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามจุดหมายเมื่อผลงานปรากฏออกมาก็สามารถยอมรับผลงานนั้นด้วยความสบาย

ใจและเต็มใจไม่ว่างานนั้นจะดีหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีความพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นประกอบด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์คือ

1. การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกายของตน
2. การดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัว เครื่องเขียนแบบเรียนต่าง ๆ
3. การส่งการบ้านตามที่ครูสั่ง
4. การช่วยดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณที่ได้รับ

มอบหมาย

5. การไม่ขาดโรงเรียนโดยไม่มีกิจธุระจำเป็น
6. การรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

นวรรตน์ วงศ์โสภา (2544 : 9) กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึง การที่เด็กนักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งรู้จักรักษาสีทริประโยชน์ โดยสะท้อนให้เห็นได้จากการที่นักเรียนช่วยกันรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชั้นเรียน การรู้จักจัดเก็บสัมภาระ เสื้ออุปกรณ์หรือของเล่นเข้าที่เป็นระเบียบหลังเลิกเล่นแล้ว เข้าร่วมกิจกรรมและตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จโดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง และเข้าเรียนตามกำหนดเวลา

สุพัตรา เลิศประเสริฐวรรตน์ (2544 : 6) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตนไม่ปิดความรับผิดชอบและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข ดูแลรับผิดชอบอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตรวจสอบเครื่องมืออุปกรณ์และเก็บรักษาทุกครั้ง หลังปฏิบัติงานเสร็จ

จิรนนท์ วรรณศิริ (2550 : 14) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความขยันหมั่นเพียรและละเอียดรอบคอบ เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและยอมรับผลการกระทำนั้นทั้งด้านดีและด้านเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น

สุเทพ เบ็ญจวิไลกุล (2551 : 19) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ การเอาใจใส่ต่อการเรียนและการทำงานโดยไม่ละเลย ทอดทิ้ง หลีกเลียง มุ่งมั่นทำงานที่ได้รับมอบหมายและติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จที่ดีขึ้นยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำไปทั้งในด้านดีและไม่ดี

โสภา เสนีย์โสทร (2551 : 25) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึงความตระหนักในหน้าที่ของสังคม การปฏิบัติงานได้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนดมีความละเอียดรอบคอบเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ยอมรับในสิ่งที่ตนทำทั้งดีและไม่ดี หากมีข้อผิดพลาดก็พร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข

ไสว รินทรราช (2552 : 18) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึง การแสดงออกถึงความเอาใจใส่ความตั้งใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ละเอียดรอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขให้บังเกิดผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อสังคมโดยรวม

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึง การเอาใจใส่การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเรียบร้อยทันตามเวลาที่กำหนดอย่างดีที่สุด และยอมรับผลการกระทำนั้นทั้งด้านดีและด้านเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคม โดยส่วนรวมในโอกาสครั้งต่อไป

2. ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงความรับผิดชอบ ไว้ดังนี้

คะนิงรัดน์ ลาโพธิ์ (2538 : 44 ; อ้างอิงจาก กร กองสุข, 2548 : 19) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นคุณลักษณะที่พึงงามในสังคม ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งกล่าวไปแล้วหากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลดังนี้

1. คนมีความรับผิดชอบยอมทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายได้ทันเวลา
2. คนที่มีความรับผิดชอบยอมเป็นที่นับถือ ได้รับการยกย่อง สรรเสริญและเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น

4. ไม่ทำให้เป็นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนรวม

5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

ซีดแมน (Sideman, 1958 : 408-411 ; อ้างอิงจาก อมรรวรรณ แก้วผ่อง, 2542 : 72) ได้รวบรวมทัศนคติเกี่ยวกับการฝึกความรับผิดชอบ ไว้ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรฝึกตั้งแต่อายุน้อย ๆ

2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบโดยการปฏิบัติจริงให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงาน

3. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยเด็กและความสามารถของแต่ละบุคคล

4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากตัวเขา

อมรรวรรณ แก้วผ่อง (2542 : 73) สรุปว่าการพัฒนาและการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับนักเรียนจะต้องเข้าใจและรู้ถึงวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมเพราะการพัฒนาที่เหมาะสมจะส่งผลถึงการปรับและพัฒนาตัวเด็กในด้านต่างๆทั้งด้านความคิดและการกระทำที่บ่งบอกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมที่เขาอยู่

กมลวัฒน์ วันวิชัย (2545 : 19) สรุปว่าการปลูกฝังความรับผิดชอบให้เด็กเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเสริมตั้งแต่วัยเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานบ่อยๆที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล และเมื่อมอบหมายให้ทำแล้ว ก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น หัดไม่ให้ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเองให้แก่ผู้อื่น ให้ทำงานสำเร็จเป็นขึ้น เป็นอันโดยไม่ก้าวล่วงงานของผู้อื่น และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน

จิรนนท์ วรรณศิริ (2550 :18) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพราะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างต่อเนื่องที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุขในสังคมส่วนรวมได้

สุเทพ เบ็ญจวิไลกุล (2551 : 20) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบนั้นมีความสำคัญและจำเป็นจะต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้เกิดกับบุคคลเพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบสุขและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ การมีความรับผิดชอบของบุคคลนั้นจะมีผลทำให้เขามีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ต่อการเรียน ต่อตนเอง และต่อสังคมด้วย เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า ดังนั้นการปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็กจึงมีความจำเป็น เพราะเด็กที่มีคุณภาพในวันนี้ จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพสำหรับการพัฒนาประเทศในวันข้างหน้า

ไสว รินทราษ (2552 : 19) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุขในสังคมร่วมกันได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าความรับผิดชอบนั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆในอยู่ร่วมกันในสังคมและการดำรงชีวิตของคนเป็นอย่างมากทั้งกิจกรรมที่

เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตนเองและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นเพราะถ้าเราสามารถพัฒนาหรือเสริมสร้างและปลูกฝังให้เยาวชนทุกคนในชาติให้เป็นคนที่มีจิตสำนึกตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคมที่ดีแล้วย่อมจะส่งผลให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติแล้วจะส่งผลนำมาซึ่งสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าของสังคมชุมชนและประเทศชาติต่อไป

3. ประเภทความรับผิดชอบ

ได้มีผู้แบ่งประเภทความรับผิดชอบ ไว้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2520 : 376) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบแบ่งได้ 3 ชนิดคือ

1. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายความว่าต้องรับผิดชอบต่อสมบัติของสังคม รับผิดชอบต่อคุณค่าของสังคม
2. ความรับผิดชอบต่อตนเอง
3. ความรับผิดชอบต่อธรรมชาติหรือต่อระบบธรรมชาติ

นกลีล สุขธินไทย (2531 : 89 ; อ้างอิงจาก เสถียรภักดิ์ สมฤทธิ์, 2548 : 45)

ได้แยกความรับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1.1 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่สูงจะถือว่างานที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของตนนั้นสำคัญที่สุด ซึ่งจะละเลยหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด และปฏิบัติตามระเบียบต่างๆ ที่วางไว้เป็นแนวทางอย่างเคร่งครัด

1.2 ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ย่อมจะยอมรับผลการทำของตน ทั้งในแง่ดีและแง่ไม่ดี พร้อมทั้งนำข้อบกพร่องในอดีตมาเป็นข้อเตือนใจในการทำงานครั้งต่อไป ซึ่งจะพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเสียก่อนว่า สิ่งที่จะทำต่อไปนั้นจะเกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไรหรือไม่

2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือสังคม เป็นความรับผิดชอบที่ต้องการให้เกิดขึ้นในพลเมืองของไทย ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่คิดก่อนกระทำเสมอว่าการกระทำของตนจะมีผลกระทบต่อคนอื่นหรือไม่ และไม่ถือเอาความพอใจ ความสะดวกสบายของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นแก่คนอื่นหรือสังคมส่วนรวม ตัวอย่างเช่น ปัญหาการจราจร ปัญหามลภาวะ ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่คนขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมทั้งสิ้น เนื่องจากเห็นแก่ประโยชน์

และความสบายส่วนตนหรือที่เรียกว่า “เห็นแก่ตัว” มากจนลืมคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวมจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในการพัฒนาประเทศชาติ

เพ็ชรินทร์ ปฐมวมลิขะ (2535 : 11 ; อ้างอิงจาก เสถียรภักดิ์ สมฤทธิ์, 2548 : 46) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบโดยสรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมให้ลุ่สว่างไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ ทันตามเวลาที่กำหนด ซึ่งในที่นี้อาจรวมถึงความรับผิดชอบต่อการศึกษเล่าเรียนด้วย ในส่วนนี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อนักเรียน หมายถึง การตั้งใจเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร ละเอียดรอบคอบ อดทน ซื่อสัตย์และมีระเบียบวินัย
2. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การรู้จักฐานะหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัวปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม
3. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง มีลักษณะเกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับ ข้อ 1 หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษารักษาผลประโยชน์เกียรติยศชื่อเสียงตลอดจนสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในสถานศึกษา
4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อส่วนรวมเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสังคมรวมทั้งชักจูงให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อความผาสุกของสังคม

บุญเตือน ปั่นแดง (2535 : 25 ; อ้างอิงจาก เสถียรภักดิ์ สมฤทธิ์, 2548 : 42)

ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ การเรียนรู้ถึงฐานะบทบาทของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นภาระของสังคม บุคคลควรจะสามารถอยู่ในสภาพที่ช่วยตนเองได้ รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก รู้ชั่วรู้ดี สามารถเลือกตัดสินใจในการดำรงตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างดี บุคคลย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองดังนี้

1.1 ความรับผิดชอบในการรักษาอนามัย คือ รู้จักระวังรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองให้สมบูรณ์อยู่เสมอ

1.2 ความรับผิดชอบในการหาเครื่องอุปโภค บริโภค คือ สามารถจัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภคต่อตนเองได้อย่างเหมาะสม

1.3 ความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ คือตั้งใจเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้และบริโภคต่อตนเองได้อย่างเหมาะสม

1.4 ความรับผิดชอบในด้านความประพฤติ คือ รู้จักประพฤติตนให้เหมาะสม ละเว้นความชั่ว

1.5 ความรับผิดชอบในด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ได้อย่างเหมาะสม

1.6 ความรับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจส่วนตัว คือ รู้จักประมาณในการใช้จ่ายและมีความประหยัด

1.7 ความรับผิดชอบในด้านการงาน คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่างตั้งแต่สังคมขนาดเล็กและสังคมขนาดใหญ่ ที่บุคคลเป็นสมาชิกในสังคมนั้น ๆ บุคคลมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ดังนี้ คือ

2.1 ความรับผิดชอบต่อชุมชน ในฐานะสมาชิกของชุมชน มีดังนี้

2.1.1 ปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของสังคม

2.1.2 ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของสังคม

2.1.3 ให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม

2.1.4 มองเห็นสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชุมชนและช่วยแก้ไข

ตามความรับผิดชอบ

2.1.5 คอยช่วยเหลือผู้อื่นที่อยู่ในสังคม

2.1.6 ไม่ละเลยในหน้าที่ของพลเมืองที่ดี

2.2 ความรับผิดชอบต่อบิดา มารดาและครอบครัว มีดังนี้

2.2.1 เคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา

2.2.2 ช่วยเหลือภารกิจของบิดา มารดาตามควรแก่โอกาส

2.2.3 ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว

2.2.4 ช่วยรักษาและเชิดชูชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

2.3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู – อาจารย์ มีดังนี้

2.3.1 ตั้งใจเล่าเรียน

2.3.2 ไม่หนีโรงเรียน

2.3.3 เคารพเชื่อฟังครู-อาจารย์

- 2.3.4 ช่วยเหลือภารกิจของครู-อาจารย์ตาม โอกาสอันควร
- 2.3.5 ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน
- 2.3.6 ช่วยงานโรงเรียนตามความสามารถ
- 2.3.7 รักษาชื่อเสียงของโรงเรียน
- 2.4 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน มีดังนี้
  - 2.4.1 ช่วยดักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด
  - 2.4.2 คอยแนะนำให้เพื่อนกระทำความดี
  - 2.4.3 ช่วยเหลือเพื่อนตามความเหมาะสมและถูกต้อง
  - 2.4.4 ให้อภัยเพื่อนเมื่อเพื่อนนั้น ได้กระทำความผิด
  - 2.4.5 พุดจกกันด้วยความไพเราะไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน
  - 2.4.6 ไม่เอาเปรียบเพื่อน

จิรนนท์ วรรณศิริ (2550 : 17) สรุปได้ว่าประเภทความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึงการรู้จักหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสมให้ลุล่วงไปด้วยดี

2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การรู้จักรักษาบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อส่วนรวม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

บุญชู ดอกแก้ว (2551 : 24) สรุปได้ว่าความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

สุเทพ เบ็ญจวิไลกุล (2551 : 24) สรุปได้ว่า ประเภทความรับผิดชอบมี 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อเพื่อน และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน

ไสว รินทรราช (2552 : 23) สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่พึงเสริมสร้างให้เกิดขึ้นและปฏิบัติให้เป็นอุปนิสัยประจำตัวของแต่ละคน เพื่อให้สามารถนำไปเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานให้เจริญก้าวหน้าในชีวิต ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความรับผิดชอบเพื่อใช้สำหรับการดำเนินงานไว้ 2 ประเด็นคือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นความรับผิดชอบที่นักเรียนพึงมีต่อการกระทำของตนเองหรือความรับผิดชอบที่พึงมีต่อหน้าที่ของตนเอง โดยการประพฤติปฏิบัติเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่นความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียนของตนเอง ความรับผิดชอบในอันที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงและทันตามเวลาที่กำหนด

2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่นักเรียนพึงปฏิบัติต่อสังคมให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ และประเพณีอันดีงาม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ครอบครัวหรือโรงเรียนของนักเรียนเอง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประเภทของความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึงการที่นักเรียนรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และได้ปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างดีที่สุด

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม หมายถึงการที่นักเรียนรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ต่อสังคมหรือส่วนรวม และได้พึงปฏิบัติตนเองตามบทบาทและหน้าที่ที่มีต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้สังคมและประเทศชาติมีแต่ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ข้อสัจธรรม

1. ความหมายของข้อสัจธรรม

ยอดชาย แพชนะ (2541 : 18) กล่าวว่า ข้อสัจธรรม หมายถึง ลักษณะจิตใจที่ไปกำหนดการแสดงพฤติกรรมออกมาต่อวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่าง ๆ ที่มีความมั่นคง ไม่แปรผันไปตามความต้องการของตน หรือของบุคคลอื่นทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม พุค และปฏิบัติตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

กรมการศาสนา (2542 : 85) ได้กล่าวถึงความหมาย ข้อสัจธรรม หมายถึงพฤติกรรมทั้งด้านกาย วาจา และจิตใจ เกี่ยวกับความซื่อตรงต่อตนเอง ความซื่อตรงต่อหน้าที่การเรียนหรือการทำงาน ความซื่อตรงต่อบุคคลอื่น และความซื่อตรงต่อโรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 17-18) ได้ให้ความหมาย ข้อสัจธรรม หมายถึง เป็นคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หน้าที่การงาน คำมั่นสัญญา แบบแผน กฎหมาย และความต้องการอันดีงามทางสังคมหรือกฎระเบียบของโรงเรียน

2. ขอบข่ายของข้อสัจธรรม

ขอบข่ายของข้อสัจธรรมในตัวนักเรียนหรือตัวบุคคล มีลักษณะ ดังนี้ (กรมการศาสนา, 2542 : 86-89)

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ได้แก่

1.2 ไม่สับปลับกลั่นกลอก

- 1.2 ไม่เคลื่อนย้ายตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย
- 1.3 มั่นคงต่อการกระทำดีของตน
- 1.4 ไม่คดโกง มีความตั้งใจทำจริง
- 1.5 ประพฤติตรงตามพูดและคิด
2. ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงาน ได้แก่
  - 2.1 ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว
  - 2.2 ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ ได้แก่

- 3.1 ประพฤติตรงไปตรงมา
- 3.2 ไม่คิดคดต่อผู้อื่น
- 3.3 ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย
- 3.4 ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว
- 3.5 เตือนสติและแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์
- 3.6 ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกั่นแกล้ง
4. ซื่อสัตย์สุจริตต่อคณะ สังคม และประเทศชาติ ได้แก่
  - 4.1 ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
  - 4.2 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
  - 4.3 ไม่ร่วมมือกันทำงานใด ๆ ที่ผิดต่อกฎหมายหรือระเบียบ

ข้อบังคับของสังคมและหมู่คณะ

3. พฤติกรรมที่บ่งชี้ซื่อสัตย์สุจริต

พฤติกรรมที่บ่งชี้ซื่อสัตย์สุจริตของบุคคล มีลักษณะที่บ่งชี้ ดังนี้

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 60-61)

1. ซื่อตรงต่อเวลา
2. ซื่อตรงต่องานของตัวเองที่กำหนดให้
3. ซื่อตรงต่อหน้าที่การงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน
4. ซื่อตรงต่อคุณธรรม (ความประพฤติที่ดี) ที่ยึดถือปฏิบัติ
5. ซื่อตรงต่อการนัดหมาย (การพบปะ การประชุม)
6. ซื่อตรงต่อการให้สัญญา (คำพูด เงิน การช่วยเหลือ)

7. ชื่อตรงต่อคำสั่งสอนของบิดามารดา และคำสั่งสอนของครู
8. ชื่อตรงต่อระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา
9. ชื่อตรงต่อทรัพย์สินของผู้อื่น
10. ชื่อตรงต่อหน้าที่การงานของผู้อื่นแบ่งให้สมาชิกไม่ก้าวทำงาน

ของผู้อื่น

11. ชื่อตรงต่อระเบียบแบบแผนประเพณี
12. ชื่อตรงต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม
13. ชื่อตรงต่องานที่หมู่คณะมอบหมาย
14. ชื่อตรงต่อข้อมูลปัจจุบัน โดยรู้จักจำแนกระหว่างข้อมูล และ

ประเมินค่าของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความยุติธรรม

สรุปได้ว่า ชื่อสัตย์สุจริต เป็นลักษณะของจิตใจที่ไปกำหนดการแสดงพฤติกรรมทั้งทางด้านกาย วาจา และจิตใจ ประพฤติตรงตามพูดและคิด ไม่หาประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดคดต่อผู้อื่น ให้ยึดหลักเหตุผล ระเบียบแบบแผนกฎหมายของสังคม ซึ่งจะทำให้เป็นบุคคลที่การกระทำที่ดีทั้งทางกาย วาจา และใจ

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความสอดคล้องความรับผิดชอบทั้ง 2 ด้าน เพื่อใช้ในกรอบการวิจัย

ด้านที่	ความรับผิดชอบ	คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ครู	ผู้ปกครอง
1	ความรับผิดชอบต่อตนเอง	✓	✓	✓
2	ความรับผิดชอบต่อสังคม	✓	✓	✓

จากตารางที่ 1 ครอบคลุมทั้ง 2 ด้านสอดคล้องกับความรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และผู้ปกครอง

การเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน

การที่จะเสริมสร้างหรือพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบที่ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มต้นด้วยการเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัยที่ดีในตนเองก่อน เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในอันที่จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบที่ดีในอนาคตต่อไป ดังแนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากผลการศึกษานักการศึกษาหลายท่านและรวบรวมไว้ตามลำดับ

1. คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเอง

นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเอง ไว้ดังนี้

ทิวาพรรณ แสงพันธ์ (2542 : 16) ได้กล่าวสรุปคุณลักษณะระเบียบวินัยไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองในการปฏิบัติตามระเบียบ แบบแผนและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามเพื่อความสงบสุขในชีวิตแห่งตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ในที่นี้หมายถึง การประพฤติของนักเรียนเกี่ยวกับ 3 ด้าน คือ

1. ด้านความประพฤติ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่ปรากฏ เช่น การเคารพครู-อาจารย์ ไม่เล่นการพนัน ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน ไม่เสพสิ่งเสพติด และการทิ้งขยะเป็นที่
2. ด้านการแต่งกาย หมายถึง พฤติกรรมเกี่ยวกับการแต่งตัว นักเรียนที่ไม่ฝ่่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น สวมเครื่องแบบถูกต้อง ไม่ใส่เครื่องประดับ ทรงผมถูกต้อง
3. ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง การส่งงานตรงเวลา มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

อำนาจ จันทร์มหา (2542 : 7-8) กล่าวว่า จริยธรรมด้านควมมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น บุคคลอื่น หรือสิ่งเร้าภายในเป็นอุปสรรคก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง ประกอบด้วย

1. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และละอายเกรงกลัวต่อบาป
2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจมุ่งมั่นที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายและติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จไปด้วยดีและยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย
3. ความตั้งใจ หมายถึง ความสนใจมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ เช่น การทำกากรบ้านที่ครูสั่งอย่างสม่ำเสมอ การวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือทำ และพยายามทำให้เป็นไปตามแบบแผน

4. ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจที่จะอดทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคบังคับตนเองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย

5. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความแน่ใจ หรือมั่นใจในความสามารถในตนเองว่าจะกระทำให้ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล และเชื่อว่าภารกิจที่ประสบผลสำเร็จได้ตามที่บุคคลนั้นตั้งใจไว้ เป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะ หรือการกระทำของตนเอง

6. ลักษณะความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความเสียสละ ไม่มุ่งทำร้ายผู้อื่น มีเหตุไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใด ๆ ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

7. ความตรงต่อเวลา หมายถึง การทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงกับเวลา หรือให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ตลอดจนรู้ว่าจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรให้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส

8. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม หมายถึง การประพฤติตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยไม่กระทำการใด ๆ ที่ขัดกับระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นการไม่เหมาะสม

9. ความเสียสละ หมายถึง การอุทิศกำลังกาย กำลังใจ สติปัญญา เวลาเพื่อมุ่งมั่นทำงานให้ส่วนรวมด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้งและไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ใด ๆ

สินีนาฏ สุทธิจินดา (2543 : 17) ได้กล่าวสรุปคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้มีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความรู้สึกรับผิดชอบ
4. มีความไม่กังวล
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ และมีเหตุผล
8. มีความกล้า กล้าพูด และกล้าทำ

9. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผล มีความ

อดทน

จากการศึกษาคุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ควมมีวินัยในตนเอง คือ ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยบุคคลนั้นจะต้องมีลักษณะต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะของพฤติกรรมดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ที่มีวินัยในตนเองมีจริยธรรมที่ดีสามารถดำเนินชีวิตของตนในสังคมให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและยังช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นด้วย

2. รูปแบบการเสริมสร้างความมีวินัยให้แก่นักเรียน

การดำเนินการเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็นสภาพของสถานที่ที่จะดำเนินการ สภาพแวดล้อมทางด้านชุมชนหรือครอบครัวของนักเรียนหรือสภาพความพร้อมด้านวุฒิภาวะของนักเรียน และในการศึกษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองฮี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบสำหรับการเสริมสร้างความมีวินัยให้แก่นักเรียนตามแนวทางของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 157-160) ดังปรากฏในแผนภาพที่ 2 ต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขั้นตอนที่ 1 ให้ความรู้ ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์และมีวิธีปฏิบัติ
ได้ถูกต้องเป็นกิจนิสัย

ขั้นตอนที่ 2 ให้คิดวิเคราะห์ตัดสินใจและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้

ขั้นตอนที่ 3 ปลูกฝังสร้างเสริมให้ควบคุมตนเองประพฤติและปฏิบัติได้
ถูกต้องเป็นกิจนิสัย

แนวทางที่ 3 การสอนโดยการสอนแทรกความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

การสอนโดยการสอดแทรกความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในวิชาต่าง ๆ

ครูผู้สอนต้องปลูกฝังให้กับนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ เช่น

1. การตรงต่อเวลาในการมาโรงเรียนและการกลับบ้านของนักเรียน
2. การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบและข้อตกลงของโรงเรียน
3. การเข้าร่วมกิจกรรมในการเล่นของนักเรียนการปฏิบัติตามกฎระเบียบใน

การเข้าแถวเคารพธงชาติ

แนวทางที่ 4 การใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังความมีวินัยในตนเอง
ของนักเรียนสามารถใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น

1. การเรียนแบบร่วมมือ
2. การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้
3. บทบาทสมมติ
4. สถานการณ์จำลอง
5. การสอนโดยอภิปรายปัญหา
6. การเล่านิทาน

แนวทางที่ 5 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร โครงการต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โครงการต่าง ๆ โรงเรียนอาจดำเนินการในเรื่อง

ต่าง ๆ เช่น

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
2. ชุมนุม/ชมรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
3. ชุมนุม/ชมรมไต่वाที่
4. โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน
5. โครงการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาบรรยาย

6. โครงการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

7. โครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่

แนวทางที่ 6 การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ควรจัดให้เอื้อต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน เช่น

1. จัดที่นั่งขยะไว้ตามมุมต่าง ๆ
2. จัดที่จอดรถให้เป็นระเบียบ
3. จัดป้ายนิเทศ

3. วิธีการเสริมสร้างวินัยให้แก่นักเรียน

วิธีการเสริมสร้างวินัยให้แก่เรียนนั้นก่อนอื่นควรจะทราบว่าวินัยที่ปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กควรมีลักษณะอย่างไร ซึ่ง เชเวียคอฟและฟริทซ์ (Sheviakov and Fritz, 1995 : 4 ; อ้างอิงจาก สืบสกุล ชดช้อย, 2548 : 40) ได้เสนอแนะลักษณะของวินัยที่ดีที่ควรปลูกฝังไว้ดังนี้ คือ

1. ตั้งอยู่บนรากฐานของการเสียสละเพื่อนมนุษย์ธรรม เช่น มีอิสรภาพ ความยุติธรรม และความเสมอภาคในหมู่คนทั้งหลาย
2. ตั้งอยู่บนฐานแห่งการยอมรับนับถือศักดิ์ศรี และสิทธิของทุกคน
3. มีผลให้งานที่ทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะความเป็นผู้นำ คือ พร้อมที่จะบริการและปฏิบัติงาน
5. วินัยควรกำหนดมาจากความเข้าใจว่าต้องทำหรือไม่ทำด้วยเหตุผลใด ดีกว่าวินัยที่ทำตามคำสั่ง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545 : 21) ได้ให้แนวคิดในการสร้างวินัยไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การทำให้เกิดพฤติกรรมเคยชิน โดยให้บุคคลรู้เห็นและปฏิบัติพฤติกรรมที่ดี เพื่อเป็นฐานและปฏิบัติต่อเนื่องจนเกิดเป็นพฤติกรรมเคยชินที่ดี
2. การใช้วัฒนธรรมในสังคมเป็นแนวปฏิบัติผสมผสานกับการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน เช่น การทำความเคารพด้วยการไหว้เมื่อพบผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่เด็กทำได้โดยง่าย แต่การเข้าแถวไม่ไหว้วัฒนธรรมไทยเด็กไม่เห็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอเช่น การไหว้ของคนไทย ดังนั้น การไหว้จึงง่ายต่อการปฏิบัติมากกว่าการเข้าแถว

3. การใช้องค์รวมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจพฤติกรรมและสติปัญญา ซึ่งเป็นหลักการทางการศึกษาและหลักการพัฒนาจริยธรรม คือมีความเข้าใจในความสำคัญของสิ่งที่จะกระทำ ย่อมนำไปสู่ความพร้อมในการลงมือกระทำ

4. การใช้แรงหนุนสภาพจิตเป็นการตั้งความมุ่งมั่นหรืออุดมการณ์ และพยายามปฏิบัติตามเป้าหมายที่มุ่งมั่นไว้ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปรียบเทียบแม้ความภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติหากใช้มากเกินไปจะกลายเป็นดูถูกดูหมิ่นผู้อื่นอันเกิดจากการเปรียบเทียบและพึงพากำลังใจจากภายนอก

5. การใช้เกณฑ์บังคับเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดวินัยในชั่วระยะหนึ่ง เมื่อไม่มีผู้ใดควบคุมวินัยก็จะหายไปจึงเป็นวิธีที่ถูกต้อง

พุลสวัสดิ์ นาคเสน (2544 : 28) แสดงทัศนะไว้ว่าวิธีส่งเสริมวินัยนักเรียนเป็นวิธีที่จะสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการควบคุมพฤติกรรมของตนเองหรือการช่วยสร้างความรับผิดชอบที่ดีให้แก่เด็กเป็นสิ่งที่จำเป็นในการอบรมเด็กในสังคมปัจจุบันอาจทำได้หลายวิธีด้วยกันทั้งที่บ้านและโรงเรียนคือ

1. พ่อแม่จะต้องสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีกับลูกหลานของตนไม่ควรจะบังคับขู่เข็ญให้เด็กทำตามกฎบังคับที่วางไว้หรือปล่อยให้ละเลยเด็กจนเกินไปการให้เด็กทำอะไรสักอย่างหนึ่งควรจะให้คำแนะนำและชี้แจงแต่โดยดีเพื่อจะช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งที่ให้ทำนั้นอย่างแจ่มแจ้ง

2. พ่อแม่จะต้องยอมให้มีอิสระในการพัฒนาตัวเองไม่ควรจะควบคุมเด็กอยู่ตลอดเวลาควรให้โอกาสแก่เด็กที่ออกไปเล่นหรือเข้าสังคมกับเพื่อน ๆ บ้างเพื่อเขาจะได้รู้จักอยู่ร่วมกับเด็กอื่น ๆ รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับทั้งยังเป็นส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็กด้วย

3. จงพยายามศึกษาเด็กว่า มีความสามารถทำอะไรบ้าง และพยายามส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ที่เขาสามารถทำได้ไม่ควรมอบความรับผิดชอบให้แก่เด็กจนเกินกำลังของเด็ก

4. ช่วย让孩子เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ควรทำ

5. ต้องรู้จักอธิบายคำถามต่าง ๆ ที่เด็กสนใจและมีความเต็มใจที่จะอภิปรายปัญหาหรือรับฟังเหตุผลต่าง ๆ ของเด็กและนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาพิจารณาอีกครั้ง

6. จงนับถือในตัวเด็กอย่างบังคับเขาจนเกินไปควรปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง

7. ควรยกย่องหรือคำชมเชยเด็กในโอกาสอันควรเพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจและแสดงความพอใจต่อการกระทำของเด็ก

8. จงเป็นคนมีเหตุผลและสามารถอธิบายเหตุผลต่างๆ ให้เด็กเกิดความเข้าใจก่อนที่จะให้เด็กเชื่อฟังและกระทำตาม

9. จงเป็นคนคงเส้นคงวาอย่าแสดงอาการวันนี้ดี พรุ่งนี้ร้ายหรือวันนี้ให้ทำอย่างนี้แต่พรุ่งนี้ให้ทำอีกอย่างหนึ่ง

10. อย่าทำการลงโทษเด็กเมื่อเวลาโกรธ

11. ควรยกบุคคลที่มีระเบียบวินัยดีมาให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง

12. การให้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะต้องให้ในเวลาที่เหมาะสม

13. การทำโทษเด็กเมื่อทำผิดควรจะเป็นการสั่งสอนไม่ควรทำอย่างโหดร้ายหรือทารุณหรือทำเป็นเวลานานการทำโทษควรกระทำอย่างคงเส้นคงวาและทันทีทันใดเพื่อเด็กจะได้รู้ว่าทำไมเขาถึงถูกลงโทษ

14. ควรเข้าใจว่าในโลกนี้ไม่มีใครสามารถที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามกฎที่ตั้งขึ้นไว้ ดังนั้น พ่อ แม่ ผู้ใหญ่หรือครูผู้ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงต่อการรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูและสั่งสอนเด็กควรที่จะสอนเด็กให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักควบคุมตนเอง รู้จักตัดสินใจด้วยตนเองควบคู่ไปกับความมีระเบียบวินัยที่ดี ทั้งนี้เพราะระเบียบวินัยมีส่วนช่วยเด็กให้รู้จักการควบคุมตนเองและเรียนรู้ในสิ่งที่จะทำให้ชีวิตเขาสมบูรณ์ รวมไปถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของเด็กด้วย

4. การเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็กและจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ ดังนั้น การปลูกฝังความรับผิดชอบผู้ใหญ่จึงต้องคอยอบรมและปลูกฝังในสิ่งที่ตั้งมามีนักศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ต่อไปนี้

ซีดแมน (Siedman, 1958 : 408-411 ; อ้างอิงจาก อมรรวรรณ แก้วผ่อง, 2542 : 72) ได้รวบรวมทักษะเกี่ยวกับการฝึกความรับผิดชอบ ไว้ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรฝึกตั้งแต่อายุน้อย ๆ

2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบ โดยการปฏิบัติจริงให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงาน

3. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

4. ควรให้เด็กทราบว่าคุณใหญ่หวังอะไรจากเขา

อมรรณณ แก้วพอง (2542 : 73) สรุปว่าการพัฒนาและปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับนักเรียนจะต้องเข้าใจและรู้ถึงวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมเพราะการพัฒนาที่เหมาะสมจะส่งผลถึงการปรับและพัฒนาตัวเด็กในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความคิดและการกระทำที่บ่งบอกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมที่เขาอาศัยอยู่

กมลวิทย์ วันวิชัย (2545 : 19) สรุปว่าการปลูกฝังความรับผิดชอบให้เด็กเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเสริมตั้งแต่วัยเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานบ่อย ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล และเมื่อมอบหมายให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้รับฝึชชอบอย่างเต็มที่ มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเองเพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น หัดไม่ให้เกิดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเองให้แก่ผู้อื่นให้ทำงานสำเร็จเป็นขั้นเป็นอัน โดยไม่ก้าวถ่างงานของผู้อื่นและต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 69) ได้กล่าวถึง ความรับผิดชอบของนักเรียนประกอบด้วย

1. คนที่รับผิดชอบในการเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนนักศึกษาตั้งใจเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายทันกำหนดเวลา

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น รักชื่อเสียงของโรงเรียนและให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตนเอง และรู้จักแสดงความคิดเห็น ปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนอย่างเต็มที่ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมและประเทศชาติ นำความรู้ความสามารถไปช่วยเหลือแก้ปัญหาสังคม

สันติ นิลหมื่นไวย (2546 : 20) ได้สรุปไว้ว่าการเกิดความรับผิดชอบเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ความมุ่งหวังที่จะทำให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ เป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุขเพราะเชื่อว่า

1. คนที่มีความรับผิดชอบจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. คนที่มีความรับผิดชอบยอมเป็นที่นับถือ ยอมได้รับการยกย่องสรรเสริญ
อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งเกื้อกูลให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับ กฎ
จริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม

4. ความรับผิดชอบทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข เรียบร้อย
มิตตัน และแฮริส (Mitton and Harris, 1962 : 407 ; อ้างอิงจาก ทร กองสุข,
2548 : 23) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการฝึกเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก
2. เด็กทุกคนควรได้รับการฝึกความรับผิดชอบ
3. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัย
4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากเขา
5. ผู้ใหญ่ต้องยึดหยุ่น ไม่เร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ต้องระลึกเสมอว่าเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่จึงต้องเปิดโอกาสให้เขาได้

รับผิดชอบตามสมควร

8. ทัศนคติและพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อ
พัฒนาการความรับผิดชอบของเด็ก

9. ไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถ

เซอร์ลอค (Horlock, 1967 : 224 ; อ้างอิงจาก กมลวาทน์ วันวิชัย, 2545 : 17)

กล่าวว่าความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกรวมตั้งแต่วัยเด็กคุณลักษณะนี้จะพัฒนาขึ้น
เรื่อย ๆ จากวัยเด็ก ไปสู่วัยรุ่นและจากวัยรุ่นจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ในระยะแรก ๆ ของชีวิตวัยเด็ก
ยังช่วยตัวเองไม่ได้ต้องอาศัยผู้อื่นตลอดเวลาแต่เมื่อโตขึ้นจะมีความสามารถด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น
และช่วยตัวเองได้มากขึ้นทีละน้อยจะค่อย ๆ เรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและ
ต่อผู้อื่นการพัฒนาความรับผิดชอบให้กับเด็กควรจะเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไปเริ่มด้วยการให้
ทำงานที่ง่าย ๆ ก่อนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง
สรุปได้ว่าการปลูกฝังความรับผิดชอบควรเริ่มฝึกตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่ง ไปสู่วัยรุ่น
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ จนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะได้รับการกล่อม

เวลาพฤติกรรมที่ดีมีความรับผิดชอบต่อที่ยั่งยืนเป็นส่วนใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมและพัฒนาประเทศชาติต่อไป

5. ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนที่จะบอกได้ว่ามีความรับผิดชอบหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับ การแสดงออกในแต่ละโอกาสเป็นสำคัญดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ดังนี้

จูริรัตน์ นันทพิทวิกุล (2538 : 4-5 ; อ้างอิงจาก กร กองสุข, 2548 : 24)

สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ต่อการทำงาน
2. มีความละเอียดรอบคอบ
3. มีความขยันหมั่นเพียร
4. มีความอดทน
5. มีความตรงต่อเวลา
6. การยอมรับผลกระทบจากการกระทำของตน
7. การปรับปรุงการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น

นภคกุล ภวนะวิเชียร (2540 : 70) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมหลักที่แสดงถึง

ความรับผิดชอบต่อประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 5 ประการ คือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ประกอบด้วย พฤติกรรมต่าง ๆ คือ
  - 1.1 รับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ
  - 1.2 ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ
  - 1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
  - 1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งที่สำคัญ
2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยไม่ต้องมีการบังคับ มีพฤติกรรม ดังนี้
  - 2.1 สม่ครใจทำหน้าที่
  - 2.2 ควบคุมตนเองได้
3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจเอาใจใส่พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริมคือ
  - 3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน
  - 3.2 มีระเบียบวินัย
  - 3.3 มีความซื่อสัตย์

3.4 มีความละเอียดรอบคอบ

3.5 มีสติ

4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจนงานเสร็จพฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ

4.1 มีความอดทน

4.2 มีความเพียร

4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4.4 มีมนุษยสัมพันธ์

4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง

5. ขอมรับผลการกระทำของตนประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

5.1 ติดตามผลการกระทำของตน

5.2 มีเหตุผล

5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง (2540 : 39) ได้สรุปจากงานวิจัยของพรรณผลา กุศลสถาพร และคณะ ซึ่งพบว่าพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบมีลักษณะดังนี้

1. รู้จักหน้าที่และการกระทำตามหน้าที่อย่างดี

2. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน

3. ปรับปรุงงานในหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น

4. พิจารณาใคร่ครวญให้ละเอียดรอบคอบก่อนทำและขณะลงมือทำ

5. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จอันดีของงาน

6. มีความเพียรพยายามไม่หวั่นไหวเมื่อเผชิญอุปสรรค

7. มีความยุติธรรมต่อผู้ร่วมงาน

8. ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว

9. รักษาและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์

10. ตรงต่อเวลา

11. ขอมรับผลการกระทำ

กรรณาภรณ์ ดวงแจ่มกาญจน์ (2541 : 33) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบว่ามีลักษณะดังนี้

1. ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้

2. ประพฤติตนให้เหมาะสม

3. รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสม
4. สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
5. ตรงต่อเวลา
6. สามารถควบคุมตนเองได้

คำนี้ อยู่เถส (2541 : 19 ; อ้างอิงจาก จุลพงษ์ ทัศนัญชัยพิณ, 2549 : 27)

สรุปองค์ประกอบของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ความไว้วางใจ
2. ความกตริเริ่ม
3. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
4. ทำงานแข่งขัน
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. มีความปรารถนาที่จะทำให้ดีกว่าเดิม

กมลวัฒน์ วันวิชัย (2545 : 16) สรุปว่าความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานบุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานมีความเพียรพยายามอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคมีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีขึ้นมีการวางแผนการทำงานมีความละเอียดรอบคอบรู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน

อมรรวรรณ แก้วผ่อง (2542 : 72) สรุปว่าลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองมีดังนี้

1. เอาใจใส่การทำงานและการเรียน
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถของตนเต็มที่
4. กล้าเผชิญความจริงและยอมรับผลจากการกระทำของตน
5. รู้จักหน้าที่และกระทำหน้าที่อย่างดี
6. รักษาสิทธิและหน้าที่ของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
7. ตรงต่อเวลา
8. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์
9. ปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและที่มีต่อสังคมให้ดียิ่งขึ้น
10. ดูแลสุขภาพอนามัยของตนและรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้อย่าง

เหมาะสม

จिरนันท์ วรรณศิริ (2550 : 20) ได้สรุปว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่ง ไปสู่วัยรุ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบอย่างยั่งยืน การปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับนักเรียนจะต้องรู้จักหลักและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมทั้งด้านความคิดและการกระทำที่บ่งบอกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

วรรณทนี ลือเปี่ยม (2551 : 20) สรุปได้ว่า วิธีเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กในวัยทารก และให้แรงจูงใจทางจริยธรรมแก่เด็กที่โตแล้ว การเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองจะต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันต่างๆที่แวดล้อมเด็ก และต้องใช้วิธีการกระตุ้นหรือเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของเด็กอย่างเหมาะสม

บรรจบ สิงห (2553 : 11) สรุปได้ว่าการพัฒนาความรับผิดชอบควรให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจรู้สึกรับผิดชอบและตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยและความเหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและเกิดการพัฒนารตามลำดับ ในการปลูกฝังนั้น ควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยชี้แนะสิ่งที่ถูกต้องเด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสม

สรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบย่อมมีการแสดงออกตามพฤติกรรมที่มีคุณลักษณะในความรับผิดชอบในตนเองทุก ๆ ด้าน เช่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีความขยันซื่อสัตย์ รู้จักหน้าที่ที่ต้องกระทำ ต้องปฏิบัติ มีความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบตรงต่อเวลา ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ยอมรับผลการกระทำของตนเอง มีระเบียบวินัย มีความอดทน ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน รักษาและเคารพกฎระเบียบ ตั้งใจเล่าเรียน ใฝ่หาความรู้ ประพฤติตนอย่างเหมาะสม และสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

การเสริมสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนแต่ละคนนั้น มีแนวทางหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลากหลายและแตกต่างกันออกไป ดังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเอง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 62 ; อ้างอิงจาก กร กองสุข, 2548 : 28)

ได้สรุปทฤษฎีการมีวินัยในตนเองของเมารอร์ (Mowrer) ไว้ว่าการเกิดวินัยในตนเองของบุคคลนั้น นักจิตวิทยาเชื่อว่าจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกจนกระทั่งเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ จุดเริ่มต้นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูอันจะนำไปสู่ความสามารถในการควบคุมตัวเองเมื่อเติบโตขึ้นการเรียนรู้ของทารกจะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอน ดังนี้

1. จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการเช่นหิวก็ได้ดื่ม นม ร้อนก็ได้อาบน้ำ เมื่อทารกได้รับก็จะได้รับความรู้สึกสบายและพอใจความรู้สึกนี้จะติดตราตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโต

2. ขั้นต่อมาเมื่อทารกได้รับบำบัดความต้องการจนพอใจแล้วสิ่งที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์นี้อยู่เสมอทุกครั้งคือการปรากฏตัวของมารดาหรือผู้เลี้ยงดู

3. การรับรู้ขั้นต่อมาของเด็กก็คือความสุข ความพอใจของเด็กที่เกิดจากการบำบัดความต้องการต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดมาจากมารดาทำให้การปรากฏตัวของมารดาก่อให้เกิดความพอใจ ความสุขแก่เด็กได้

เมารอร์ เชื่อว่าการเรียนรู้ที่เกิดเป็นลำดับขั้น ขั้นแรกจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้ ขั้นต่อไปผู้ที่อยู่กับเด็ก คือ มารดา ผู้เลี้ยงดู จะเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กได้เลียนแบบทั้งคำพูด การกระทำทั้งทางดีและไม่ดี เช่น เด็กเห็นมารดาสูบบุหรี่อยู่เสมอ เด็กก็จะสูบบุหรี่และเกิดความสุข ความพอใจ ผู้ที่ไม่ผ่านการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่กล่าวแล้วจะกลายเป็นผู้ขาดวินัยในตนเอง ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำและกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรหมดโอกาสที่จะแก้ไขได้

2. ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรม

การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมทางจริยธรรมต่าง ๆ นั้น ความต้องการกระทำ เป็นเหตุสำคัญ แพคและเฮวิกเฮิสต์ (Pack and Havighurst, 1995 : 23 ; อ้างอิงจาก กรกองสุข, 2548 : 29) ก็เห็นความสำคัญนี้ และเชื่อว่าการควบคุมของอีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) ร่วมกันช่วยเกิดความต้องการแสดงเพื่อผู้อื่นอย่างมีเหตุผลในแต่ละคนจะมีพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ส่วนผสมที่ไม่เท่ากัน และอาจจะแบ่งบุคคลตามลักษณะทั้งสองนี้รวมกันออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. พวกปราศจากจริยธรรม หมายถึง พวกที่มีพลังทั้งสองนี้น้อยมาก โดยบุคคลจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียวเป็นพวกที่ไม่สามารถควบคุมตัวได้

2. พวกเอาแต่ใจ หมายถึง พวกที่มีพลังอีโก้ต่ำ แต่พลังควบคุมซุเปอร์อีโก้มากขึ้น แต่ก็จัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย บุคคลประเภทนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและกระทำทุกอย่างเพื่อพอใจและผลของตนเอง

3. พวกชอบคล้อยตาม หมายถึง บุคคลที่มีพลังอีโก้ต่ำ เหมือนสองประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมซุเปอร์อีโก้มากกว่า คือ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คนพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลักและคล้อยตามผู้อื่น โดยไม่คิดไตร่ตรอง คนพวกนี้จะอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มหรือสังคม

4. พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ระดับปานกลาง แต่มีพลังควบคุมซุเปอร์อีโก้มาก พวกนี้จะยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม คนพวกนี้ขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล แต่ก็เป็นหลักให้กับสังคมได้

5. พวกเห็นแก่คนอื่นอย่างมีเหตุผล หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้มากขณะเดียวกันก็มีพลังซุเปอร์อีโก้มากเช่นกัน ทำให้เกิดความสมดุล ระหว่างการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม และความสมเหตุสมผล บุคคลประเภทนี้จะมีความสามารถควบคุมตนเองไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของสังคมหรือกลุ่มอย่างปราศจากเหตุผล นักทฤษฎีก็เชื่อว่าเป็นขั้นบุคลิกภาพได้พัฒนาถึงขีดสูงสุดของมนุษย์

สรุปได้ว่า การวางรากฐานการมีวินัยเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความรับผิดชอบ จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ส่วนการจัดว่าใครมีวุฒิภาวะจิตใจมากน้อยเพียงใด อาจเพิ่มวัดได้ในวัยรุ่นตอนปลาย หรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นก็ได้ไม่ได้หมายความว่า บุคคลจะมีความดีมากกว่าเมื่อตอนวัยเด็กเสมอไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ถือกำเนิดมาจากงานด้านจิตวิทยาสังคมของ Kurt Lewin (1997) ซึ่งใช้เวลาหลายปีในการพัฒนาและประยุกต์วิธีการจากชุดของการทดลองอย่างต่อเนื่อง ในชุมชนอเมริกาตอนหลังสงครามโลก วิธีการนี้ได้นำมาทดลองใช้ในบริบทต่างๆทางสังคม มีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 2 แนว คือ แนวคิดการตัดสินใจของกลุ่มและแนวคิดด้านภาระหน้าที่ในการพัฒนาปรับปรุง การวิจัยปฏิบัติการแตกต่างจากการวิจัยแบบอื่นคือการวิจัยปฏิบัติการจะเน้นผลจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนอันเนื่องมาจากการวิจัย

ถือเป็นหน้าที่แรกของการวิจัยปฏิบัติการ ในอันที่จะไปสู่การปรับปรุงและใช้ในการประเมินผล
 ลัพธ์ของยุทธวิธีที่ใช้ในการปฏิบัติงานดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นกิจกรรมของกลุ่ม (กรม
 วิชาการ, 2540 : 13-14)

1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

อรัญญา สุชาติโนบล (2544 : 66) สรุปความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า
 เป็นการวิจัยอย่างมีระบบ โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องเฉพาะ
 จุดซึ่งระบบเป็นปัญหาเฉพาะเรื่องและต้องดำเนินการอย่างรีบด่วน ผลจากการวิจัยจะทำให้เกิด
 การพัฒนาการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช (2544 : 60) กล่าวว่า การวิจัยเชิง
 ปฏิบัติการหมายถึง กระบวนการวิจัยที่ผู้ประกอบวิชาชีพดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธี
 ปฏิบัติงานของตน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผล
 การปฏิบัติงานของตนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

บุญชม ศรีสะอาด (2553 : 180) ให้ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่าเป็น
 กระบวนการในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ ไม่ว่าจะ เป็นในวงการวิชาชีพ
 ใดๆ เป็นการวิจัยที่ได้รับความนิยมมากขึ้นเนื่องจากมีจุดเด่น คือ ให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่และผู้ร่วมงาน
 ทำการวิจัยได้ แก้ปัญหาต่างๆ เห็นประโยชน์ได้อย่างชัดเจน

ประวิต เอราวรรณ์ (2545 : 5) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง กระบวน
 การศึกษาค้นคว้า ร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำการเข้าใจต่อปัญหาหรือ
 ข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545 : 10) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยเพื่อ
 หาทางในการแก้ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันที่เป็นปัญหาเฉพาะด้านและยังเป็
 การวิจัยเพื่อพัฒนาอีกด้านหนึ่งด้วยเพราะว่างานวิจัยในรูปแบบนี้จะสามารถนำไปใช้ในสภาพ
 จริง ๆ ทันท่วงทีได้ทันที

สุภางค์ จันทวานิช (2547 : 68) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
 หมายถึงกระบวนการที่ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นว่าดี เหมาะสมตามความรู้
 ความเข้าใจของผู้วิจัย มาดำเนินการปฏิบัติเพื่อทดลองว่าใช้ได้หรือไม่ ประเมินดูความเหมาะสม
 ในความเป็นจริงควบคุมแนวทางปฏิบัติการ แล้วนำผลมาปรับปรุงปฏิบัติการเพื่อไปทดลอง
 ใหม่จนกว่าจะได้ผลเป็นที่พอใจ นำไปเผยแพร่ได้ ในการวิจัยชนิดนี้สามารถยืดหยุ่นได้ตาม
 ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับเข้ามาใหม่หรือมีข้อมูลเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การแสวงหาวิธีการ
แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง สะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อนำผลหรือสรุปผลที่ได้
จากการวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน

2. ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

อรรถญา สุชาติโนบล (2544 : 67) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. มุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะจุด เฉพาะเรื่อง
2. เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน
3. เป็นการวิจัยเพื่อประเมินตนเองของผู้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
4. เป็นการวิจัยซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติเป็นผู้ประสบปัญหาเอง ย่อมจะดำเนินการ
แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าการวิจัยของบุคคลภายนอก
5. เป็นการวิจัยเพื่อวิเคราะห์งานวางแผนเพื่อปรับปรุงงานนั้นให้มี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
6. เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงและวิธีการ
7. เป็นการวิจัยที่มีการประเมินการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ
เพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานในระยะต่อไป
8. เป็นการวิจัยที่ดำเนินการภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ปกติ
9. มีการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นระยะต่อเนื่อง
10. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย
ที่มุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะจุดเฉพาะเรื่องที่วิจัย
11. เป็นการวิจัยที่ไม่ยึดแบบแผนเนื่องจากเป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ไขปัญหา
เฉพาะจุดเฉพาะเรื่องที่จะแก้ไขเท่านั้น
12. การดำเนินการวิจัยมีการทดสอบสมมุติฐาน โดยการปฏิบัติจริง
13. การประเมินผลการวิจัยมุ่งพิจารณาขอบเขต วิธีการแก้ปัญหาหรือ
กระบวนการวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงงานให้เฉพาะเรื่อง

3. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัย
มาใช้แก้ปัญหาย่างริบด่วนหรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน ดังนี้

Freeman (1999) เสนอขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็น 6 ขั้น ดังนี้ (อ้างอิงมาจาก สุวิมล ว่องวานิช, 2544 : 23)

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการกำหนดปัญหาวิจัยหรือคำถามวิจัยที่มีความ

เฉพาะเจาะจง มากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 เป็นการนำข้อค้นพบไปเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและใช้

ประโยชน์

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะคล้ายคลึงกันและมีกระบวนการดำเนินการวิจัยที่คล้ายกับหลังการวิจัยทั่วไป คือ มีการกำหนดปัญหา เก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิจัย ส่วนที่แตกต่างออกไปอย่างชัดเจน คือ การสะท้อนผลเพื่อให้เกิดการวิพากษ์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

นอกจากนี้ สุวิมล ว่องวานิช (2544 : 13) ได้กล่าวว่า กระบวนการทำงาน PAOR ว่ามี 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) วางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข

2. การปฏิบัติการ (Action) ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

3. การสังเกต (Observation) สังเกตผลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน

4. การสะท้อนผล (Reflection) สะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงานให้ผู้มี

ส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานต่อไป

สมบัติ บุญประคม (2545 : 6-8) กล่าวว่ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ผู้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนในวิทยาลัยของครู ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามขั้นตอนของ Kemmis and McTaggart (1988 : 5-6) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนวางแผน (Planning) เริ่มต้นจากผู้วิจัยหรือครูผู้สอนสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาสำคัญเพื่อนำมาแก้ไข ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ

2. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนมาดำเนินการ

3. ขั้นสังเกตผล (Observation) เป็นการสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งสังเกตกระบวนการของการปฏิบัติการและผลของการปฏิบัติงาน การสังเกตนี้หมายถึงการรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ โดยจากการเห็นด้วยตา การฟังและการใช้เครื่องมืออาจเป็นแบบทดสอบวัดผลที่ออกมาเป็นตัวเลข เพื่อรวบรวมข้อมูลให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) ขั้นสุดท้ายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ ตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหาหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น ในแง่มุมต่าง ๆ และเป็นพื้นฐาน ข้อมูลที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและการวางแผนการปฏิบัติต่อไป

สมบัติ บุญประคม (2545 : 9) ได้สรุปหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามปรับปรุงการศึกษาโดยการเปลี่ยนแปลงการศึกษานั้นและการเรียนรู้ลำดับขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงนั้น
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานเป็นกลุ่มและให้การปรึกษาหรือร่วมมือกันทำงาน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการฝึกปฏิบัติตามแนวที่กลุ่มกำหนด
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้สะท้อนการปฏิบัติโดยการประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอนเพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดหมาย
4. การเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีระบบโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาสร้างเป็นสมมติฐานทดลองฝึกปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานของแนวคิดนั้นคิดหรือถูก
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นจากจุดเล็กๆอาจจะเริ่มต้นจากบุคคลที่พยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้นจากการบันทึกพัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เห็นกระบวนการเข้าสู่ปัญหาการแก้ปัญหา การปรับปรุงและได้ผลสรุปที่สมเหตุสมผลในขณะเดียวกันสามารถนำปรากฏการณ์ที่ศึกษามาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีได้

สรุปได้ว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ที่ดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น

บริบทของโรงเรียนบ้านหนองฮี

1. ประวัติโรงเรียนบ้านหนองฮี

โรงเรียนบ้านหนองฮี ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2500 ตามคำสั่งอำเภอที่ 2669/2500 ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2500 โดยแยกนักเรียนมาจากโรงเรียนบ้านเก่าน้อย และโรงเรียนบ้านทัพป่าจิก โดยราษฎร 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองฮี บ้านโคกสาย และบ้านป่าซาด รวมกันเสียสละเงินสร้างอาคารเรียนชั่วคราวชั้น 1 หลัง 3 ห้องเรียน และจัดซื้อที่ดินมอบให้เป็นสมบัติของโรงเรียน จำนวน 9 ไร่ คิดเป็นมูลค่า 900 บาท โดยตั้งชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนบ้านหนองฮี” ซึ่งเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน และทางราชการได้แต่งตั้ง นายวิมล ศรีทองบุรณ์ มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านหนองฮี เป็นคนแรก

- 1.1 โรงเรียนบ้านหนองฮี ได้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2500 มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- 1.2 ปี พ. ศ. 2520 ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ให้สร้างอาคารเรียนแบบ ป. 1 ฉ ได้ถุนสูง 3 ห้องเรียน เป็นเงิน 120,000 บาท
- 1.3 ปี พ. ศ. 2522 ได้รับการจัดสรรงบประมาณ สร้างบ้านพักครู 1 หลัง แบบ องค์การ 1 ชั้น 2 ห้อง ราคา 60,000 บาท
- 1.4 ปี พ. ศ. 2524 ได้รับการจัดสรรงบประมาณสร้างโรงฝึกงาน 1 หลัง ราคา 150,000 บาท
- 1.5 ปี พ. ศ. 2524 ได้รับการจัดสรรงบประมาณ สร้างส้วม 1 หลัง 5 ที่ เป็นเงิน 60,000 บาท
- 1.6 ปี พ. ศ. 2525 ได้รับการจัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเรียน แบบ สปช.103 จำนวน 1 หลัง ราคา 350,000 บาท
- 1.7 ปี พ. ศ. 2529 ได้รับการจัดสรรงบประมาณสร้างส้วม 1 หลัง 2 ที่ ราคา 12,000 บาท
- 1.8 ปี พ. ศ. 2537 ได้รับการจัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเรียน แบบ สปช.105 / 2526 และได้รับงบประมาณต่อเติมชั้นล่างอาคาร สปช.105/2526

2. วิสัยทัศน์

โรงเรียนบ้านหนองฮี เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีทักษะทางวิชาการ โดยครูมืออาชีพ

มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีสุขภาพอนามัยดี สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบภายใต้ความร่วมมือของชุมชน และท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. จำนวนอาคารเรียนอาคารประกอบปัจจุบัน

- 3.1 อาคารเรียนแบบ ป1ฉ ได้ทุนเต็ม 3 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง
- 3.2 อาคารเรียนแบบ ป1ฉ. ได้ทุนสูง 6 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง
- 3.3 อาคารเรียนแบบ สปช.103 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง
- 3.4 อาคารเรียนแบบ สปช. 105/2526 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง
- 3.5 โรงอาหาร 1 หลัง
- 3.6 ห้องส้วม 2 หลัง 7 ที่
- 6.3.7 บ้านพักครู 2 หลัง

4. หมู่บ้านเขตบริการโรงเรียนบ้านหนองฮี

โรงเรียนบ้านหนองฮี ตั้งอยู่บ้านหนองฮีหมู่ที่ 5 ตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ระยะทางจากโรงเรียนถึงอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย 19 กิโลเมตร และ ระยะทางจากโรงเรียนถึงจังหวัดมหาสารคาม 109 กิโลเมตร ก่อตั้งและเปิดทำการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ปัจจุบันมีหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียน 7 หมู่บ้าน คือ

บ้านหนองฮี	หมู่ที่ 5	ตำบลเมืองเตา
บ้านหนองฮี	หมู่ที่ 15	ตำบลเมืองเตา
บ้านคอนกวาง	หมู่ที่ 16	ตำบลเมืองเตา
บ้านโคกสาย	หมู่ที่ 4	ตำบลเมืองเตา
บ้านโพธิ์ชัย	หมู่ที่ 20	ตำบลเมืองเตา
บ้านป่าขาด	หมู่ที่ 11	ตำบลหนองบัวแก้ว
บ้านโนนเพ็กพัฒนา	หมู่ที่ 14	ตำบลหนองบัวแก้ว

ตารางที่ 2 บัญชีแสดงจำนวนข้าราชการครูและลูกจ้างในสังกัดโรงเรียนบ้านหนองฮี
ปีการศึกษา 2555

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ระดับ	วุฒิการศึกษา
1	นายขงยุทธ ศรีประดู่	ผู้อำนวยการ	ค.ศ.3	ค.ม. (การบริหารการศึกษา)
2	นายนิพนธ์ ป้อมอาสา	ครู	ค.ศ.3	ค.บ. (การบริหารการศึกษา)
3	นางสงบบ เกนทาง	ครู	ค.ศ.3	ค.บ.ภาษาไทย
4	นางนงเยาว์ ศรีประดู่	ครู	ค.ศ.3	กศ.ม.หลักสูตรและการ
5	นางโสภิตสุดา ชิดราช	ครู	ค.ศ.3	สอน
6	นางโสภา สีกัลยา	ครู	ค.ศ.3	ค.บ. (ปฐมวัย)
7	นางวัฒนาภรณ์ ป้อมอาสา	ครู	ค.ศ.3	ค.บ. (ภาษาไทย)
8	นางจุฑาทิพย์ จันทร์สุวรรณ	ครู	ค.ศ.3	ค.บ. (สุขศึกษา)
9	นางสมหมาย โพธิ์นรินทร์	ครู	ค.ศ.3	กศ.ม. (การประถมศึกษา)
10	นายสุปชัย โกสีนาม	ครู	ค.ศ.3	ค.บ. (สุขศึกษา)
11	นายขวัญเรือน อินไชสง	ลูกจ้างประจำ	-	กศ.บ. (สังคมศึกษา)
12	นางสาวพิชามณูช์ จันทร์สุวรรณ	พนักงานธุรการ	-	ม. 6
13	นางนวลฉวี กู่กระสัง	ครูสอนเด็ก พิการเรียนร่วม	-	ปริญญาตรี

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียน ปี 2555

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน			ห้อง	หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม		
อนุบาล 1	10	10	20	1	นางโสภิตสุตา ชินราช
อนุบาล 2	8	9	17	1	นางโสภิต สุกัลยา
รวมชั้นอนุบาล	18	19	37	2	
1. ประถมศึกษาปีที่ 1	10	13	23	1	นางสงบ เกนทาง
2. ประถมศึกษาปีที่ 2	16	9	25	1	นายสุปชัย โกสินาม
3. ประถมศึกษาปีที่ 3	8	11	19	1	นางวัฒนาภรณ์ ป้อมอาสา
4. ประถมศึกษาปีที่ 4	9	10	19	1	นางสมหมาย โพธิ์นรินทร์
5. ประถมศึกษาปีที่ 5	13	8	21	1	นางจุฑาทิพย์ จันทร์สุวรรณ
6. ประถมศึกษาปีที่ 6	8	9	17	1	นางนงเยาว์ ศรีประคู้
รวมชั้นประถมศึกษา	64	60	124	6	
รวมทั้งหมด	82	79	161	8	

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมบูรณ์ นครชัย (2550 : 79-84) ผลการศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองเหล็กธาตุน้อย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ สรุปผลได้ ดังนี้ ก่อนการพัฒนาเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาของนักเรียน มีพฤติกรรมควมมีวินัยของนักเรียน ที่ยังไม่เหมาะสม 3 ด้าน คือ ด้านความสะอาด ด้านการเข้าแถว และด้านการแสดงความเคารพ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างก่อนการพัฒนาของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 48 คน ที่ร่างกายไม่ค่อยสะอาด เครื่องแต่งกายไม่สะอาด ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย การทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณที่มอบหมายยังขาดการเอาใจใส่ ทั้งขยะไม่ถูกที่ การเข้าแถวเคารพธงชาติไม่เป็นระเบียบ ไม่ตรง ไม่เรียงลำดับสูง ต่ำสันทนากันในขณะที่เข้าแถว เดินแถวเข้าห้องเรียนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เดินแตกแถว และเดินแซงแถว การเดินแถวมาจากบ้านและกลับจากโรงเรียนเมื่อพ้นเขตรั้วโรงเรียนแถวจะไม่เป็นระเบียบ จะแตกแถว เวลาเดินมาไม่พร้อมกัน การเข้าแถว

รับอาหารและซื้อของไม่เรียงตามลำดับก่อน-หลังการแสดงความเคารพไม่ถูกระเบียบ ครูละเลยต่อหน้าที่ ทำให้นักเรียนขาดวินัย เกิดผลในทางลบต่อโรงเรียนเสมอมา ผลการดำเนินการพัฒนานักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาแล้วมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากขึ้น คือ ด้านความสะอาดนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีการพัฒนาบรรลุเป้าหมาย ด้านการเข้าแถวนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีการพัฒนาบรรลุเป้าหมาย และด้านการแสดงความเคารพนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีการพัฒนาบรรลุเป้าหมาย

ชิตวร วัจวงศ์ (2551 : 84-90) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนบ้านแก้ง 1 อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาพบปัญหาหลายด้าน ปัญหาที่ควรแก้ไขเป็นการเร่งด่วน คือ ปัญหานักเรียนขาดวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการแต่งกาย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้านการทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ประกอบด้วย 2 วงรอบในแต่ละด้าน สรุปผลได้ดังนี้ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านการแต่งกาย การพัฒนาในวงรอบที่ 1 พบว่าทุกด้านมีจำนวนนักเรียนที่มีความประพฤติผิดวินัยลดลง หาแนวทางแก้ไขและพัฒนาวินัยนักเรียนในวงรอบที่ 2 โดยการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องระเบียบวินัยการแต่งกายของนักเรียนและมีกิจกรรมการประกวดนักเรียนต้นแบบเพื่อเป็นการเสริมแรง มีการสนับสนุน ให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนที่ประพฤติดี ผลหลังการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ พบว่า นักเรียนที่มีการประพฤติผิดด้านการแต่งกายหมดไป บรรลุผล การพัฒนาเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า 2) ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พบว่า วินัยนักเรียนที่ควรได้รับการแก้ไขเร่งด่วน คือ วินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน วงรอบที่ 1 การพัฒนาวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยจัดกิจกรรมรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนโดยการทำทำความสะอาดทุกวัน โดยมีครูเวรประจำวัน และคณะกรรมการนักเรียนตรวจการทำความสะอาดและบันทึกผล ในวงรอบที่ 2 จัดกิจกรรมประกวดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนและมีวิธีการให้มอบหมายงานแต่ละคนให้ชัดเจน ผลหลังการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นตื่นตัว เอาใจใส่ในหน้าที่ มีความรับผิดชอบในการทำงาน

ประสาน กองทอง (2551 : 81-87) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อนักเรียน โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่า

สภาพปัจจุบันปัญหาการดำเนินการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านการตรงต่อเวลา ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และด้านการแต่งกาย นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ ขาดความกระตือรือร้นในการมาเข้าแถวเคารพธงชาติให้ทันตามเวลาที่กำหนด เข้าเรียนในวิชาต่างๆ ไม่ตรงเวลา เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางโรงเรียนไม่ตรงเวลา และส่งงานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงเวลาที่กำหนด ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมาย หนีเรียน ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ไม่ดำเนินการแก้ผลการเรียนตามระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนด แต่งกายผิดระเบียบของทางโรงเรียน มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางดำเนินการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ คือ โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบด้านการตรงต่อเวลา ด้านกิจกรรมค่ายอบรมพัฒนาจิต โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบด้านการแต่งกาย ด้วยกิจกรรมใบเหลือง ใบแดง และกิจกรรมคลินิกนักเรียน หลังการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา ได้แก่ โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบด้านตรงต่อเวลา โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบด้านการแต่งกาย และกิจกรรมคลินิกนักเรียน ตามขั้นตอนการปฏิบัติการ พบว่า โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบด้านตรงต่อเวลา มีกิจกรรมการพัฒนาที่เหมาะสม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเวลาดีขึ้น โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ มีกิจกรรมการพัฒนาที่เหมาะสม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ดีขึ้น ในการดำเนินกิจกรรมในวงรอบที่ 2 ได้ดำเนินการ โดยใช้กลยุทธ์โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนทางโทรศัพท์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายดำเนินการสอบแก้ผลการเรียนเสร็จเรียบร้อยทุกคน และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้มากขึ้น โครงการเสริมสร้างความรับผิดชอบด้านการแต่งกายมีกิจกรรมการพัฒนาที่เหมาะสม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเวลาดีขึ้น เอาใจใส่ในการแต่งกายของตนเองให้ถูกต้องตามระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนดและสะอาดเหมาะสมถูกกาลเทศะ

ทินกร นาสว่าง (2551 : 118-124) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนบ้านเทื่อม อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี สรุปผลการศึกษาค้นคว้า ได้ดังนี้ ก่อนการพัฒนา การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน

ยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่องบุคลากรขาดการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ส่งผลให้นักเรียนขาดวินัยด้านการรักษาความสะอาด จำนวน 16 คน ได้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ การประชุมระดมสมอง และการปฏิบัติตามขั้นตอน การดำเนินงาน เสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน พบว่า 1) ที่ประชุมได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โดยเร่งเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด มีการประชุมได้แต่งตั้งคณะกรรมการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ในการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน 4 กิจกรรม โดยใช้พัฒนานักเรียนกลุ่มปกติและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายร่วมกัน คือ 1.1) กิจกรรมค่ายธรรมศีกวินัย 1.2) กิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1.3) กิจกรรมเยี่ยมบ้าน และ 1.4) กิจกรรมยกย่องนักเรียนตัวอย่าง 2) ดำเนินกิจกรรมในการพัฒนานักเรียนครบทุกกิจกรรมในเวลาที่กำหนด 3) ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และ 4) ประเมิน และสรุปผลการดำเนินงาน ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีการปรับพฤติกรรม การมีวินัยในตนเองดีขึ้น ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการรักษาความสะอาด นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 16 คน มีการปรับพฤติกรรม โดยดูแลความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า ห้องเรียนและบริเวณที่รับผิดชอบได้สะอาดเรียบร้อยทุกวัน

วิภาวี วิชัยวงษ์ (2551 : 91-95) ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนหัวหินวัฒนาลัย อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าเมื่อดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบครบทั้ง 2 วงรอบแล้ว โดยในวงรอบที่ 2 เพิ่มกลยุทธ์ในการดำเนินการรายงานถึงชุมชน ในการประกาศรายชื่อนักเรียนที่มาสาย และหนีเรียนปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 60 คน มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการแต่งกาย ด้านการตรงต่อเวลาด้านการรักษาความสะอาดบริเวณที่รับผิดชอบ โดยนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดมีการปรับปรุงพัฒนาตนเองตลอดระยะเวลาของการดำเนินการ นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมเป็นอย่างดี การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนก็ต้องมีความเข้าใจปัญหาของนักเรียนที่แท้จริงรวมทั้งความจำเป็นบางอย่างของแต่ละบุคคลและครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาและเสริมสร้างวินัยนักเรียนของโรงเรียนประสบความสำเร็จได้

สุภาพร ขนนเนียม (2551 : 138 - 145) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนบ้านน้ำขุ่น โนนผางาม อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ ผลการศึกษาสภาพปัญหาก่อนการพัฒนา พบว่า การ

ดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนยังไม่เป็นระบบ ขาดการนิเทศ ติดตามและ ประเมินผล อีกทั้งขาดการสรุปผลการดำเนินงาน ครุยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความ ตระหนักและไม่เห็นความสำคัญในการดำเนินงาน ส่งผลให้นักเรียนขาดวินัยในตนเองด้านการ รักษาความสะอาดร่างกายและเสื้อผ้า ผลการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของ นักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ในการศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการปฏิบัติ พบว่า กลุ่ม ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการ ดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน เพิ่มขึ้น และสามารถดำเนินงานเสริมสร้างวินัย ในตนเองของนักเรียนทั้ง 6 ชั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงาน เสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โดยเร่งเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ด้านการ รักษาความสะอาดร่างกายและเสื้อผ้า 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการเสริมสร้างวินัยในตนเองของ นักเรียน โรงเรียนบ้านน้ำจุ่น โนนผางาม และ 3) การกำหนดกิจกรรมในการเสริมสร้างวินัยใน ตนเองของนักเรียน จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ 3.1) กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม 3.2) กิจกรรมเฝ้าระวังนักเรียน 3.3) กิจกรรมนักเรียนต้นแบบ และ 3.4) กิจกรรมเยี่ยมบ้าน นักเรียน การจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ 4.1) การนิเทศติดตามและประเมินผล 4.2) การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4.3) การ ดำเนินการประเมิน และ 4.4) สรุปผลการดำเนินงาน ส่งผลให้ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้น

สุรางค์ ปัญสังกา (2551 : 107 - 114) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงาน เสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 7 รถไฟสงเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัด อุครธานี สรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ ดังนี้ ก่อนการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยใน ตนเองของนักเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนยังไม่สอดคล้องกับ ปัญหา ครุส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาวินัยของนักเรียน จึง ส่งผลให้นักเรียนขาดวินัย ด้านความสะอาด ด้านตรงต่อเวลาและความสะอาด จึง ได้พัฒนาการ ดำเนินการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์การประชุมและ การปฏิบัติ ตามขั้นตอนการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน จำนวน 6 ขั้นตอนได้แก่ 1) กำหนด เป็นนโยบายของโรงเรียน 2) แต่งตั้งคณะกรรมการในการพัฒนา 3) กำหนดกิจกรรมในการ พัฒนา 4) ดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนด 5) นิเทศติดตามประเมินผลระหว่างการดำเนินการ และ 6) ประเมินสรุปผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีความรู้ ความ เข้าใจ มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของ

นักเรียนเพิ่มขึ้นและได้ร่วมมือกันดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน

ชุตติพร ศิริพันธ์ (2552 : 67-73) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ก่อนการพัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 50 คนขาดความรับผิดชอบ 1) ความรับผิดชอบด้านการเรียน 2) การทำงานส่งครูตามกำหนดเวลา 3) การมาโรงเรียนทันเวลาเข้าเรียนในตอนเช้า 4) การรู้จักดูแลความสะอาดร่างกาย ได้แก่ ความสะอาดของเสื้อผ้า ศีรษะ โดยตัดผม ตัดเล็บมือและเล็บเท้าให้สั้น 5) การแต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน และ 6) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการทำความสะอาดห้องเรียน หลังการพัฒนาการดำเนินงานโดยใช้กลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ให้นักลากลุ่มทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมรับรู้เข้ามามีส่วนช่วยเสนอแนะแนวทาง ความคิดในการแก้ไขปัญหา ถือเอาเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน มีการดำเนินงานพร้อมกันทั้ง โรงเรียน และดำเนินการอย่างจริงจัง ส่งผลให้การดำเนินการพัฒนาด้านความรับผิดชอบของนักเรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

วิทยา จิตเงิน (2552 : 85-93) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนบ้านกรูด อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ก่อนการพัฒนา พบว่า นักเรียนนักเรียนใช้วาจาไม่สุภาพ หรือคำพูดไม่เหมาะสมมาโรงเรียนไม่ทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติที่โรงเรียน การเข้าห้องเรียนตามเวลาคาบเรียนไม่ทันเวลาที่กำหนดเข้าแถวหน้าห้องเรียนก่อนขึ้นเรียนภาคบ่ายไม่ทันตามเวลาที่กำหนด และเข้าแถวหน้าเสาธงตอนเย็นหลังเลิกเรียนไม่ทันตามเวลาที่กำหนดไม่เอาใจใส่ในการทำความสะอาดห้องเรียน และเขตรับผิดชอบบริเวณ โรงเรียน หลังการพัฒนา โดยใช้ กลยุทธ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมการสอนสอดแทรกความมีระเบียบวินัยในรายวิชาต่าง ๆ ในขณะที่ทำการสอน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดกิจกรรมตรงต่อเวลาด้วยใบเหลือง-ใบแดง การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมสร้างคู่มือระเบียบการสร้างเสริมวินัยนักเรียน และนักเรียน ได้ศึกษายึดถือปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบดีขึ้น

เสวต สำนักศักดิ์ศรี (2552 : 81-88) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนน้ำพองพัฒนศึกษา รัชมังคลาภิเษก อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นแก่นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ก่อนการพัฒนานักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง การแต่งกายไม่เรียบร้อยแต่งกายไม่เหมาะสม

เช่น นักเรียนชายปล่อยเสื้อรอยชาย ทรงผมผิดระเบียบ นักเรียนหญิงทรงผมผิดระเบียบ ย้อมสีผม ใช้เครื่องสำอาง ไม่แต่งชุดพลศึกษาในวันที่มีการเรียนวิชาพลศึกษา ไม่แต่งชุดลูกเสือ - เนตรนารีในวันที่มีการเรียนการสอนลูกเสือ - เนตรนารี ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง เข้าเรียนไม่ตรงเวลาหนีเรียน ไม่เข้าชั้นเรียน ไม่เข้าเรียนในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นหลังการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 5 กลยุทธ์ คือ กิจกรรมสนทนากลุ่มย่อยกิจกรรมอบรมพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนและศึกษาดูงานนอกสถานที่ กิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน และกิจกรรมคัดเลือกนักเรียนต้นแบบด้านการแต่งกาย และกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อนอง กล่าวคือ นักเรียนมีวินัยในการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรม การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียนกล่าวคือ มีการเข้าเรียนตรงเวลาและครบทุกรายวิชา เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นทุกครั้ง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

สเตอร์เนอร์ (Sterner, 2003 : 3382-A) ได้ศึกษาเพื่อกำหนดว่านัยสำคัญทางสถิติระหว่างปัญหาวินัยนักเรียนในโรงเรียนกับส่วนประกอบของครอบครัวหรือไม่ และศึกษาว่าส่วนประกอบของครอบครัวมีผลกระทบต่อนัยสำคัญต่อพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งนำไปสู่การส่งต่อไปดำเนินการทางวินัยในโรงเรียนมากขึ้นหรือไม่ กลุ่มประชากรเป้าหมายได้ทำให้นักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนจริงในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน W.D. Sugg เมืองเบอร์เคินตัน รัฐฟลอริดา จำนวนทั้งสิ้น 289 คน วิธีการศึกษาเกี่ยวข้องกับการออกแบบเชิงบรรยาย ซึ่งใช้บันทึกเอกสารสำคัญพยายามกำหนดว่ามีสหพันธ์ในข้อมูลที่พบหรือไม่ ในการศึกษาได้ตรวจสอบนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในส่วนประกอบของครอบครัวที่แตกต่างกัน 2 ส่วนประกอบ คือ ส่วนประกอบทางชีววิทยาและส่วนประกอบทางอื่นที่เป็นทางเลือก การใช้สถิติเชิงบรรยายใช้จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยการสืบค้นเอกสารสำคัญ ที่กรอกไว้ในบันทึกทะเบียนประวัติ นักเรียนของโรงเรียนแบบทดสอบโคสแควร์ ใช้กำหนดระดับนัยสำคัญสำหรับสมมุติมากกว่าอีกระดับหนึ่งหรือไม่ข้อค้นพบที่มีนัยสำคัญมากที่สุดบ่งชี้ว่าเพียง 25% ของจำนวนการส่งต่อทั้งหมดที่ได้รับเท่านั้นมาจาก โครงสร้างของครอบครัวทางชีววิทยา ซึ่งมี 46% ของจำนวนประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ข้อค้นพบที่มีนัยสำคัญทางสถิติประชากรหนึ่งบ่งชี้ว่า 75% ของจำนวนการส่งต่อทั้งหมด ได้รับ 54% ของจำนวนประชากรทั้งหมดซึ่งจำแนกไว้ในส่วนประกอบของครอบครัวที่เป็นทางเลือก ข้อค้นพบเหล่านี้บ่งชี้ว่ากลุ่มทางชีววิทยาได้รับการส่งต่อคิดเฉลี่ย 1-33 รายต่อกลุ่ม และนักเรียนในกลุ่มที่เป็นทางเลือกได้รับการส่งต่อคิด

เฉลี่ย 3.5 เมื่อข้อมูลทั้งหมดถูกป้อนเข้าไปโดยใช้แบบทดสอบไคสแควร์หาความแตกต่างแล้ว สมมติฐานที่เป็น โมฆะก็ถูกปฏิเสธ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าระดับนัยสำคัญและค่าที่พบเป็น (I, N=1011) 44.89, P=.000 ค่าที่มากขนาดนี้ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้โดยบังเอิญสารสนเทศนี้มี นัยสำคัญต่อการศึกษาครอบครัว และจำนวนประชากร โรงเรียนบางจำนวนเพื่อกำหนดว่าการ มุ่งเน้นการแทรกแซงที่เป็น ไปได้แต่แรก ๆ ในปัญหาวินัยที่มีศักยภาพนั้นอาจจะเกิดขึ้น ได้ที่ใด การศึกษารุ่นนี้มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าสามารถจะมองเห็นและ กล่าวถึงผลกระทบได้ง่ายภายในสถาบันใดก็ตาม

จอห์นเคย์ (Jonkey, 2004 : 1572) ได้วิจัยการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่าง นโยบายการสวมใส่ชุดเครื่องแบบของ โรงเรียนกับการลดปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือเพื่อศึกษาการมีชุดเครื่องแบบของ โรงเรียนมีผลกระทบต่อ พฤติกรรมทางด้านสังคมและผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาของนักเรียน โดยช่วยลดปัญหาด้าน พฤติกรรมหรือไม่ ผลการวิจัยให้ช่วยสนับสนุนคำกล่าวที่ว่า การมีชุดเครื่องแบบของ โรงเรียนมี อิทธิพลในด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญด้านพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีการกำหนดนโยบายด้านชุดเครื่องแบบของ โรงเรียนออกมาด้วย ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการมีชุดเครื่องแบบของ โรงเรียนมีผลกระทบในด้านบวกหลาย ๆ ด้านต่อบรรยายภายใน โรงเรียนดังนี้คือ มีผลของการลดจำนวนของแก๊งอันธพาลใน โรงเรียนแบ่งกลุ่มกันด้วยการแต่ง กาย ช่วยเพิ่มระดับการเอาใจใส่ในการเรียนของนักเรียน เพิ่มผลการวิจัยพบว่า วินัยที่พบบ่อย ที่สุด คือ การชกต่อย ขาดความเคารพและการไม่เชื่อฟังปัญหาเหล่านี้เกิดจากการไม่ร่วมมือของ ผู้ปกครอง และยังรวมไปถึงความล้มเหลวในชุมชนนอกจากนี้ยังต้องใช้การบริหาร โดยให้ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้กับระบบบริหารวินัยนักเรียนอีกด้วย

ฟาร์เรล (Farrell, 2005 : 2008-B) ได้ทำการศึกษาประสบการณ์เรื่องวินัยใน โรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับเพื่อนบ้าน ผู้ปกครองและความเกี่ยวข้องกับ โรงเรียน พบว่าความ เสี่ยงในวัยรุ่น ระเบียบวินัยของ โรงเรียนและความรุนแรงของเยาวชนมีความสัมพันธ์กับการ เพิ่มขึ้นของปัญหาในเขตพื้นที่ การศึกษาปัญหาเรื่องวินัย และการป้องกันความรุนแรงในเรื่อง จริยธรรมระยะแรกจะเน้น ไปที่กลุ่มนักเรียนและการสัมภาษณ์นักเรียนจาก โรงเรียนที่มีสถิติการ พักการเรียนสูงสมมุติฐานในเรื่องการพักการเรียนจะพบว่าการศึกษาทุกระดับที่มีนักเรียน พฤติกรรมไม่ดี นักเรียนที่มีพฤติกรรมเกรนน้อยจะพัฒนามากลายเป็นพฤติกรรมเกรนมากต่อไป ระยะสองจะเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ จากสมมุติฐานที่มีความเกี่ยวข้องกันมากระหว่าง นักเรียน เพื่อนบ้าน ผู้ปกครองและ โรงเรียนในด้านพฤติกรรมเกรนในระดับไม่รุนแรง แต่จะมี

ความเกี่ยวข้อง ไม่มากนักกับระดับความประพฤติกเรที่รุนแรงสูง พฤติกรรมระดับไม่รุนแรง ควรได้รับการแก้ไขเพื่อลดความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาจากพฤติกรรมกเรระดับต่ำให้กลายเป็น กเรระดับรุนแรงสูงได้ ผลจากการระบุตัวแปรที่ใช้ป้องกันพฤติกรรมกเรในวัยรุ่น พบว่า ปัจจัย ที่ขาดเพื่อนบ้าน ผู้ปกครองไม่ค่อยให้การสนับสนุนและโรงเรียนไม่ใส่ใจเท่าที่ควร มีผลทำให้ วัยรุ่นมีพฤติกรรมกเรได้ การป้องกันความรุนแรงและโปรแกรมการควบคุมระเบียบวินัย สามารถสร้างขึ้นภายใต้ความเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจากการศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพราะความมีวินัยเป็นพื้นฐานของชีวิตที่ จะประสบผลสำเร็จ ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม นั้นหมายถึง ความสำเร็จของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นความรู้ คู่ความดี มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้ อย่างสันติสุขทั้งนี้ต้องมีการดำเนินงานที่เป็นระบบและละเอียดอ่อนเนื่องจากเป็นเรื่องที่ ส่งผลกระทบต่อจิตใจ และเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายในการปลูกฝังความดีงามให้แก่ นักเรียน

บาลเดอร์สัน (Balderson, 2007 : unpagged) ได้ศึกษาผลกระทบของการใช้ รูปแบบซึ่งส่งเสริมด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเองที่มีพฤติกรรมในด้านการละเลยต่อ หน้าที่และพฤติกรรมด้านเข้าสังคมในทางบวกของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยสร้าง รูปแบบซึ่งส่งเสริมด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเองขึ้นมาเพื่อลดพฤติกรรมในด้านการ ละเลยหน้าที่และพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนขณะที่อยู่ใน โรงเรียนรวมทั้งเพื่อเพิ่มพฤติกรรม ด้านการเข้าสังคมในทางบวกของเด็กและเยาวชนเหล่านั้น ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักเรียนที่ ทดลองใช้รูปแบบซึ่งส่งเสริมด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นกลุ่มที่แสดงผลสัมฤทธิ์ ทางการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวทั้งหมด ไปในทิศทางที่ปรารถนาแต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่า นั้น คือ พบว่ายังมีผลกระทบต่อพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น พฤติกรรมด้านการ เข้าสังคมในทางบวก และพฤติกรรมด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนนั่นเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมของ บุคคลที่มีความรับผิดชอบย่อมมีการแสดงออกตามพฤติกรรมที่มีคุณลักษณะในความ รับผิดชอบในตนเองทุก ๆ ด้าน เช่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อ หน้าที่ที่มีความขยันซื่อสัตย์ รู้จักหน้าที่ที่ต้องกระทำ ต้องปฏิบัติ มีความเอาใจใส่ มีความ ละเอียดรอบคอบตรงต่อเวลา ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ยอมรับผลการกระทำของ ตนเอง หากมีระเบียบวินัย มีความอดทน ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน และมี

ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวมนั้นหมายถึงความสำเร็จของการจัดการศึกษา ที่ มุ่งเน้นความรู้ คู่ความดี มีวินัย คุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้ อย่างสันติสุขและปลูกฝังความดีงามให้แก่แก่นักเรียนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY